

Илюстрация ИЛИНДЕНЪ

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

Съдържание:

1. Илинденската епопея — Ев. Янкуловъ.
2. Странджанската епопея отъ 6. 19. августъ 1903 год. — Анг. Диамандиевъ.
3. Чествуване 36 годишнината отъ Илинденското възстание въ Варна — Хр. Настевъ.
4. Виношката афера — Хр. Настевъ.
5. Соколитъ отъ Македония — К. Хр.
6. Училищното дѣло въ Дебърската епархия — Ил. Ивановъ.
7. Иванъ П. Мутафовъ — Никола Гацевъ.
8. Животътъ и дейността на Илия Димушевъ — Ср. п. Петровъ.
9. Георги Пет. Богдановъ — П. Шатевъ.
10. Едно злощастие — К. Хр.
11. Положението.

Sommaire:

1. L'épopée d'Iinden — par Ev. Iankoutoff.
2. L'épopée de Strandja — le 6/19 août 1903 — par Anghel Diamandieff.
3. Solennité de la 36-ième anniversaire de l'insurrection d'Iinden à Varna — par Chr. Nasteff.
4. L'affaire de Vinitza — suite — par Chr. Nasteff.
5. Les socoles de la Macédoine — par C. Chr.
6. L'oeuvre scolaire dans le diocèse de Dibra — par Il. Ivanoff.
7. Ivan P. Moutafoff — par Nicolas Gatzeff.
8. Iliia Dimoucheff — sa vie et son oeuvre — par Sr. P. Petroff.
9. Georges P. Bogdanoff — par P. Chateff.
10. Un mal'heur — par C. Chr.
11. La situation.

ДАР
ОТНАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. КИРИЛ МЕТОДИЙ“
София

Новъ стилъ	Ст. стилъ	Исторически календаръ за м. августъ	Годината на събитието
1	19	На Бузлуджа загина Хаджи Димитъръ	1868
2	20	Обявяване на Илинденското възстание	1903
2	20	Гр. Кукушъ завзетъ отъ гръцкитѣ войски и опустошенъ	1913
3	21	Атентатъ върху желѣзницата при с. Екши-су (Леринско)	1903
4	22	В. Везиръ Рашидъ паша съобщилъ на екз. Антимъ I, че се туря въ изпълнение Султановия ферманъ	1873
5	23	Българ. Църк. Съборъ въ Цариградъ се разтури	1871
6	24	Въ Цариградъ почна да излиза в. „Турция“, редакторъ Н. Геновичъ	1864
7	25	Сбиване на българи и гъркомани въ Скопие за градск. черква Св. Спасъ	1860
8	26	Гръцкитѣ военни власти предадоха гр. Гюмурджина на българитѣ	1913
9	27	Съглашението откри Солунския фронтъ противъ България	1916
10	28	Въ Хилендарския манастиръ почина Неофитъ Бозвели	1849
11	29	На върха Кула (пл. Чалъовица—Кичевско) сто четници с/щу 1000 войници се сраж.	1903
12	30	Въ Габровско избухна възстание, известно „Дъдо Николово“	1856
13	31	Въ Русе излѣзе първи брой отъ в. „Слава“, редакторъ Т. Х. Станчовъ	1871
14	1	Възкачи се на българския престолъ князь Фердинандъ	1887
15	2	Конгресъ на македоно-одринскитѣ революционери	1902
16	3	При „Калето“ (гр. Крушово) 60 четници срещу 300 войници се сражаватъ 15 часа	1903
17	4	Българскитѣ войски завзеа гр. Леринъ	1916
18	5	Втора бълг. армия отхвърли съглашенцитѣ задъ р. Струма и настѣпи къмъ Сѣръ	1916
19	6	Въ Битоля бѣше обѣсенъ револ. Алеко Турунджевъ	1905
20	7	Сражение на 250 четници срещу 800 войници надъ с. Горничево (Леринско)	1903
21	8	Сваляне отъ престола на князь Александъръ Батембергъ	1886
22	9	Въ Рабетинска рѣка (Кичевско) 80 четници срещу 6000 войници се борятъ 10 часа	1903
23	10	Славнитѣ борби на бълг. опълченци и руситѣ на Шипченския проходъ	1877
24	11	Въ Букурещъ стана извънр. събрание на Центр. Рев. Комитетъ. Избранъ е новъ комитетъ: Хр. Ботевъ, Д. Ценовичъ, А. Шоповъ, Ив. Драсовъ и Д-ръ Чобановъ	1867
25	12	Българ. армия заби победоносно знамето до устието на р. Струма	1916
26	13	Убитъ воденския войвода Лука Ивановъ, родомъ отъ Панагюрище	1906
27	14	Въ Ресенъ (Македония) по-случай освещаването на църквата стана първата сбирка на македонскитѣ революционери	1894
28	15	Издаденъ бѣ Султански бератъ за българ. владика Кирилъ въ Скопие	1875
29	16	Въ Охридъ е основана българска църковна община	1869
30	17	Войвода Георги Сугаревъ съ 230 възстаници срещу 2000 войници води 12 часа сражение при с. Гявото (Битолско)	1903
31	18	Убитъ въ пазвитѣ на Пиринъ пл. македон. вождъ Тодоръ Александровъ	1924

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЬ ХРИСТОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.
Чекова смѣтка 5221,

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Piro“ 5. — Sofia, Bulgarie.

Илинденската епопея

Лжезаренъ вѣнецъ на най-висша проява и волята на Македония за самоопредѣление и самоуправление.

Илинденското въстание презъ 1903 г. въ което участвуваха около 20,000 въоръжени бойци революционери и възстаници, е единъ отъ грандиознитѣ възстанически опити въ историята на българитѣ; то е най-сублимния моментъ отъ революционното напрежение въ македонското освободително движение, съ което скопчва и прибавя една брънка въ общочовѣшкитѣ революционни събития, предприети въ името на по-свѣтли сѣдбини на човѣчеството и за по-голямъ политическа и социална правда. Илинденската епопея е блѣстяща страница въ анализъ на националната ни история. Борбата на илинденци ще буди свещенъ огънь въ поколѣнната на македонския българинъ и ще освѣтлява и импулсира усилията и стремитѣ за неизмѣнна и преданна служба къмъ свещенитѣ огнища на родната светиня.

Тоя високъ духъ на саможертва, тоя нравственъ героизмъ на възстаналитѣ македонски българи срещу една вѣковна империя, иде да регистрира единъ активъ и едно проявление като достоенъ доблестенъ членъ между семейството на културнитѣ народи.

Всрѣдъ оная стратегия отъ чужди пропагандни стрѣли отъ страна на гузни дейци на фалшивицирана теория да изопачатъ и извъртятъ самата истина и действителното положение на фактитѣ, какво говори, какво значение има Илинденската акция, каква предпоставка и заключителенъ характеръ слага и налага съ непринудената саможертва и съ своята стихийностъ? Кой бистъръ умъ, кое обективно изучаване може да постави въ съмнение, и да се сили да доказва, че македонското народностно съзнание е било мъртво, неосезаемо — инертно? . . . Подобна мисълъ, безъ огледъ на естествения редъ на нѣщата, безъ анализъ и проучване въ историческитѣ и съвременни факти, иде да покаже, че всичко това е сковано, скалъпено не по наученъ методъ и изводъ, а съ преднамѣрени тенденции. . .

Постепенниятъ ходъ на историята презъ разнитѣ ѝ перипетии ни сочи, че на културно-политическа база е извършенъ етнографско-народностния процесъ на македонскитѣ славяни чрезъ

огромната книжовна просвѣтна и църковна дейностъ на Св. Климентъ Охридски, нареченъ отъ византийскитѣ му автографи „свѣтилникъ български“ „новъ Павелъ за новитѣ коринтяни — българитѣ“, „пръвъ епископъ на български езикъ“ и пр. На това начало, презъ епохата на Самуиловата държава и съ пренасянето на духовния центъръ на Българската църква въ Охридъ, съ 8 вѣковното си съществуване, се дава завършена и окончателна формировка въ орбитата на известно народностно битие. Този неопровержимъ фактъ красноречиво сведочи, че тамъ по законитѣ на историческото строителство е сътворенъ могъщъ стълбъ и колосъ на българската народностъ, чиито отражения и слѣди ги намираме въ запискитѣ и мемоаритѣ на голѣмъ брой лѣтописци, хронописци и официални документи отъ византийски и турски извори.

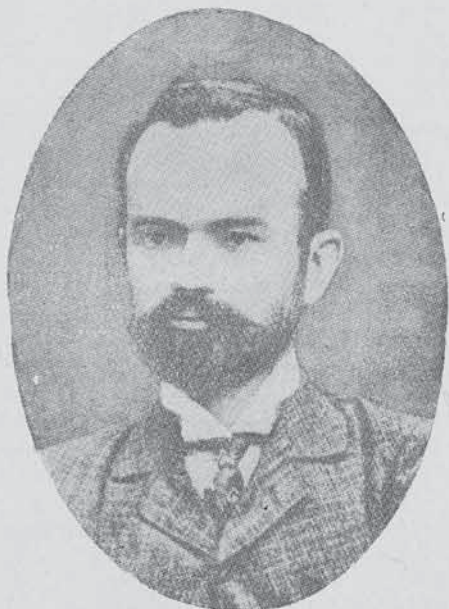
Петвѣковнитѣ превратности и неволи на дългото политическо и духовно иго не заличиха народната самобитностъ и при възродителния звънъ на възраждането презъ 50-тѣ години на 19 в. движението за родна иерархия и езикъ, за българско име и народностъ, възпламенило народнитѣ маси по села и градове, докато се постигне и осъществи Екзархията. Още въ 1872 — 74 г: македонскитѣ славяни отъ Скопска и Охридска епархии съ своя вотъ и референдумъ, произведенъ отъ турската властъ възъ основа на чл. 10 отъ фермана за учредяването на Екзархията, 9/10 отъ населението се призна за екзархийско паство. Това е единъ многозначущъ аргументъ, освѣтенъ отъ масовъ и колективенъ актъ на дветѣ оси на Македония въ полза на свободно проявената воля за самоопредѣление на своето етнографско име.

И на 20 юлий ст. ст. 1903 г. на плещитѣ на македонскитѣ българи и нѣколцина власи се предприема една революционна акция съ лозунга — Македония за македонцитѣ и реформи по чл. 23 на Берлинския договоръ за всички народности живущи въ Македония. Оставяйки твърдъ и гордъ въ българската си народностъ, македонецътъ показва предъ свѣта, че съ рискъна живота си се бори да постигне свобода и автономия на Македония.

Ев. Янкуловъ

Странджанската епопея отъ 6/19 августъ 1903 г.

Тази дата не е била първа, нѣма да остане и последна въ живота на българина, който притежава най-отличнитѣ качества на човѣщина: не завивда на другитѣ, не ламти за чуждото, трудолюбивъ е и е силно привързанъ къмъ своята

Петъръ Васковъ

земя, която обработва съ любовъ и непосиленъ трудъ, състрадателенъ е, миролюбивъ и дълготърпеливъ. Честолубивъ е, не е военнлюбивъ, но когато го оскърбятъ, той избухва и се на-

Лазаръ Маджаровъ!

х върля върху неприятеля си като разяренъ лъвъ съ силата на ураганъ, който помита всичко предъ себе си.

Гнетъ физически, гнетъ икономически, без-

чинства, неправди, грабежи. Еничери, спахии, делибаши, кърджалии — повсемѣстна анархия.

И заредиха се нескончаеми възстания.

На 20 юлий 1903 година несломимиятъ български духъ се изправи смело да разруши невежеството и премахне 5 вѣковното иго.

Отъ върховетѣ на Пелистеръ, Бигла, Вичъ, Паякъ, Кожухъ, Нидже и Грамосъ той отекна по висинитѣ на легендарната Странджа планина — предверие на столицата на османскитѣ султани.

На 5 срещу 6 августъ 1903 год. съ пушката и трѣсъка на бомбата, българинътъ отъ най-юго-източната частъ на своето отечество заяви на всеуслышание своята воля за свободенъ животъ и желанието си да се радва на природнитѣ дарения

Георги Кондоловъ

на Майката Земя подъ хубавото синьо небе надъ бащиния роденъ кътъ, огрѣванъ и отопляванъ отъ лжчитѣ на Божието слънце и остави къща съ имотъ и челядъ, заряза орало, кола и волове, захвърли сърпъ и брадва, нарами пушка и излѣзе сили да мѣри.

Борбата бѣше жестока, кръвопролитна, — за животъ или смъртъ.

Въ началото победата бѣше на страната на възстаналия робъ: той се борѣше около своя домъ, въ защита на своята челядъ и своя имотъ. Но пристигна Шукри паша съ 40,000 аскеръ и възстанието биде потушено. Безъобаче духътъ на възстаницитѣ да бѣ сломенъ.

Вѣчна ще бжде славата на загиналитѣ за родъ и отечество герои. Тѣхната саможертва ще служи за примѣръ и назидание на подрастващитѣ български поколѣния, отъ който край на разпокъсаното отечество и да произхождатъ тѣ.

Анг. Диамандиевъ

Чествуване 36 годишнината отъ Илинденското възстание въ Варна

Нѣма празникъ по-свѣтълъ за македонскитѣ прокудени чада отъ Илинденъ.

Не малкъ е възторга, който влага македонската емиграция при всѣки починъ свързанъ съ Илинденското възстание.

И тази година на 2 августъ — Илинденъ — въ Варна се чествува 36-та годишнина на Илинденското възстание съ подобаеща тържественостъ. Въпреки изключителнитѣ обстоятелства и болно време, което преживяваме, македонската емиграция въ Варна даде достатъченъ изразъ и още едно доказателство за народностнитѣ си и родолюбиви вдъхновения и чувства, които вълнуватъ душата на всѣки съзнателенъ къмъ загиналитѣ му въ борбата близки за свободата на своята родина.

Съгласно обявената програма, въ съборната църква „Успѣние Пресв. Богородици“ следъ Бож. литургия се отслужи тържествена Архиерейска панихида отъ Негово Високопреосвещенство св. Варненский и Преславский Митрополитъ г. Иосифъ, въ съслужение на цѣлия църковенъ клиръ. Въпрѣки че деньтъ бѣ присжтственъ, при започване на панахидата храмътъ се препълни съ богомолци. Присжтствуваха: кметътъ на града г. Инж. Янко Мустаковъ, училищниятъ инспекторъ г. Тодоръ Димтровъ, варн. нар. представителъ г. Христо Мирски, о. з. генералъ Габаревъ, о. з. полковникъ Г. Людскановъ, о. з. I рангъ Тошевъ, представителитѣ на всички родолюбиви дружества, женскитѣ и младежки емигрантски сдружения, братства, видни общественици, курортисти и др.

Преди да почне панахидата Н. В. Преосвещенство митрополитъ Иосифъ произнесе съ вдъхновение високо назидателна и прочувствена речъ, съ която прикова вниманието на всички присжтвующи и тя ще остане паметна. Съчетавайки значението на патронния празникъ на Илинденци съ тоя на прав. църква въ честь на великия пророкъ Св. Илия, като вдъхновителъ и изразителъ на борческия духъ и подвигъ презъ 1903 г. съ много хубави думи и възторгъ той обрисова величавия полетъ на Илинденското възстание и ореола съ саможертвата на борцитѣ — рицари, които въ неравна борба и вѣоржение съ кръвта си регистрираха историческото събитие и светостта на празника Илинденъ. Завършвайки речта си той съ особено благоговение възкликна: „Да се помолимъ днесъ смирено на Бога за упокоение душитѣ на загиналитѣ народни поборници — Илинденци!“

Следъ тия вдъхновени думи, Н. В. Преосв. благоволи и отслужи панахидата. Сладкозвучниятъ му гласъ и всецѣлото участие на всичкото негово сжщество придаватъ една особена тържественостъ на извършваното отъ него Богослужение, като създава истинско религиозно настроение у богомолцитѣ. Една затрогваща тайнственостъ обзе всички, когато при молебственото упокойно славословие Н. В. Преосв. митрополитъ Иосифъ падна на колѣне. Смирено паднаха на колѣне и преклониха глави и всички присжтвующи.

Завършвайки панахидата, Н. В. Преосвещенство съ особено прочувствени и назидателни патриотични архипастирски думи се обърна къмъ присжтвующитѣ илинденци. Съ рѣдкото му дарование на сладкодуемнъ ораторъ и вдъхновение на архиерейскитѣ му родолюбиви и назидателни излияния на чувствата си, той затрогна до просълзяване всички.

Следъ панихидата, освенъ митрополитъ Иосифъ, на председателя на д-во „Илинденъ“ поднесоха поздравления и изказаха надеждни приветствия кметътъ на града г. инж. Янко Мустаковъ, председателитѣ на всички родолюбиви дружества и организации и видни лица въ града, на които председателтъ отговори съ отбрани думи. Къмъ Н. В. Пр. Митрополитъ Иосифъ той се обърна съ думитѣ:

Варненското др-ство „Илинденъ“ следъ Божествената служба въ катедралната църква

„Ваше Високопреосвещенство! Прочувственитъ Ви и високо-назидателни думи, които ни казахте, ще останатъ паметни за Илинденци. Вие днесъ затрогнахте не само насъ. Бждете увѣрени, че архипастирскитѣ Ви молитви къмъ Всевишния и произнесеното отъ Васъ пламенно слово и думи ще откликнатъ далечъ и въ страдалната ни родина, тамъ кждето по китнитѣ планини, долини и поля витаятъ винаги духоветѣ и свѣтятъ подвизитѣ на загиналитѣ борци. До като имаме достойни архиереи като Васъ, ние сме убедени и вѣрваме въ бждащето, вѣрваме, че многобройнитѣ свидни жертви за родината ни нѣма да бждатъ безрезултатни и напразни.“

Следъ обѣдъ празненството продължи съ разходки изъ разкошния паркъ на приморската градина. Ласкави отзиви за отпразднуването даде мѣстниятъ ежедневникъ в. „Варненски новини“ а „Варненска поща“ и „Черно море“ публикуваха специални статии — „Илинд. възстание“ отъ Хр. Настевъ и „Илинденската епопея“ отъ студента Дим. Митревъ.

Хр. Настевъ

4. Винишката афера

Попълзновенията на една банда. Мисията на Хафъз-пашовия полицај Дервишъ въ Веница

Винишката афера почна на първия денъ отъ коледнитѣ пости — 15 ноемврий 1897 год. Рано сутринята Веница се събуди при следната тревожна вестъ:

„Пазавантътъ Васе убитъ край рѣката подъ гумната. Кязимъ — ага закланъ въ двора на кѣщата му“.

Предидущия денъ бѣхъ дошълъ съ специална мисия отъ Скопие въ Веница, та изпатахъ лично началото на това мистериозно дѣло, което угрижи всички. Нощувахъ при зета ми Спиро Амповъ, който бѣше и ржководителъ на организацията. Сутринята трѣбваше да замина съ сж-

Монастирътъ св. Пантелеймонъ, Кочанско.

щата мисия за Щипъ, — като ученикъ въ последния курсъ на Педагог. училище въ Скопие бѣха ми дали за тази целъ само 4 дневенъ отпускъ. Още при събуждането ни бѣхме изненадани отъ горното съобщение. Всички настрѣхнали гледахме да научимъ нѣщо по-положително, за да отпжтувамъ съ подробности за станалото презъ нощта.

Призори рѣдкитѣ минавачи бързайки да поематъ дневната си работа, загрижено се спираха и си шушукаха. Други се упжтваха къмъ Винишката рѣка и гумната, за да видятъ лично убития нощенъ пазачъ Васе. Трети разправяха, че цѣлото турско население се подигнало и се натрупало около кѣщата на Кязимъ, който съ вързани ржце билъ спростренъ закланъ на двора.

Никой нищо повече не знаеше. Жената на Кязима, вързана и заключена въ килера на кѣщата, бѣше дала следнитѣ показания:

Презъ нощта на 14 ноемврий петима въорж-

жени въ аскерска униформа влѣзли въ стаята имъ, вързали мжжа и и нея. Двама отъ тѣхъ говорили турски, но не били турци. Третиятъ съ шперцъ почналъ да отваря сандѣцитѣ, чекмеджетата и долапитѣ, и пари, нанизъ и скжпоценни украшения — всичко имъ прибрали и задигнали. Кязимъ позналъ единия, та почналъ на български да му се моли да имъ оставятъ поне наниза и украшенията, но нищо не помогнало. Щомъ ограбили всичко, затворили нея вързана въ килера, като я застрашили да не издава никакъвъ гласъ, а мжжа и извели вънъ, но какво сж правили съ него, нищо не видѣла, нито чула.

Такива бѣха, изобщо, първитѣ сведения, които имаше вече мѣстната полицейска властъ въ Веница. Започнаха коментаритѣ и всѣки се интересуваше да узнае повече подробности. Всички съ недоумение се питаха: „Чие дѣло е това? Отъ кого и защо е направено?“ — въ Веница и околнитѣ села до този денъ обикновенъ обиръ не бѣ зарегистриранъ даже, а за разбойнически банди никой не помнѣше.

Кязимъ бѣше около 26 год. съ добро имотно състояние, наследено отъ баща му. Макаръ и младъ, отъ уважение всички го именуваха Кязимъ-ага, но въ него нѣмаше никакъвъ „агалѣкъ“! Самъ управляваше и вземаше участие въ стопанисване на полскитѣ си имоти. Човѣкъ безъ злоба и умраза къмъ никого. Винаги вежливъ, услужливъ и състрадателенъ къмъ беднитѣ. Въ него нѣмаше и никакъвъ фанатизъмъ спрѣмо българското население. Поради това той нѣмаше и не можеше да има неприятели. Ползуваше се съ добро име, уважение и довѣрие между населението изобщо като много скромненъ и съ идеална честностъ жителъ на Веница. Такова бѣше общественото мнение за него. Така бѣхъ го оценилъ и азъ, понеже всѣка училищна ваканция прекарвахъ на гости при зета ми въ Веница и го познавахъ лично. Той дружеше повечето съ българци и съ тѣхъ свѣкога говорѣше български.

Васе пазавантинътъ бѣше около 28 год., пъргавъ и здравенякъ. Като преданъ добъръ членъ на организацията бѣше назначенъ за нощенъ пазачъ и въ продължение на 4 години изпълняваше вѣрно тази служба. Преди него сжщата длѣжностъ се е повѣрjavала на турци, протезета на полицията Следъ създаване на организацията, обаче, тя се наложи и постави свой човѣкъ, защото се плащаше много добре па и българитѣ бѣха болшинство въ Веница.

Начинътъ по който бѣха убити и двамата въ една и сжща нощъ, озадачи твърде много всички. Цѣлото турско население и полиция веднага се вдигна озлобено на кракъ. Пристигна и каймакинътъ отъ Кочани, придруженъ отъ джандармерийския юзбашия, двама полицај, мюстентика (сждебния следователъ) и беледийския (общинския) лѣкаръ, които подъ личното ржководство на каймакамина извършиха нуждния огледъ и се започна разследването.

Заключението бѣше:

1) Бандата е сформирувана въ България, а обира извършенъ съ участието и на опитни мѣстни лица;

2) Бандити́тѣ сж задигнали всичкитѣ различни пари на Кязимъ и наниза съ скъпоценнитѣ украшения на жена му, на обща стойност повече отъ 600 лири турски;

3) Единъ отъ бандити́тѣ е билъ познатъ на Кязимъ и, за да не бждат издадени, сж го заклали. Убийството е извършено при вързани отзадъ ржце и запушена уста съ хладно оржие, безъ шумъ, поради което не сж чули нищо и сѣсидитѣ му;

4) При влизане въ Виница, бандити́тѣ сж били забелязани отъ ношния пазачъ Васе, който се е опиталъ да ги арестува и да узнае кои сж и какви сж, но за да не ги издаде, сж успѣли да го убиятъ.

Това неочаквано отъ никого положение загрижи особено Спиро Амповъ, ржководител на организацията въ Виница, който бѣше установилъ, че въ тази акция има участие и лице, което познава добре мѣстоположението на турския кварталъ, обстановката на кжщата и имотното положение на Кязимъ и пр., — външни лица не би рискували да дойдатъ и въ една нощъ да извършатъ мисията си така успѣшно. Въ подкрепа на това убеждение той изтъкна и обстоятелството, че до този день отъ Виница и околнитѣ села нѣмаше никакъвъ емигрантъ въ България.

При тѣзи разсждения и загрижеността му за евентуалнитѣ последствия, той веднага извика другаритѣ си отъ ржководното тѣло за съвещание. Следъ дълги разисквания Георги Йованчевъ се изказа, че нѣма защо да се опасяватъ, защото нѣмало никакви доказателства да бжде обвиненъ който и да било отъ Виница като съучастникъ, че той самъ нищо не е знаелъ за подготовката на подобна акция отъ вънъ. Но Ангелъ Баба — Боженинъ недвумислено му възрази, като изказа подозрението си, че тази работа не може да бжде на другъ, освенъ на Алекс. Чакъровъ и компанията му. „Другъ човѣкъ — каза той — нѣмаме въ България, който да познава Виница, камо ли кжщата на Кязимъ“.

Ангелъ това направи, понеже познаваше слабоститѣ и отношенията му съ Ал. Чакъровъ, ала Георги повторно заяви, че нищо не е знаелъ, но веднага прибави: „Допускамъ, че въ тази работа може да има участие Ал. Чакъровъ, защото още презъ 1895 год., като главенъ учителъ въ Виница, бѣше ми говорилъ за подобна акция съ Амди Бей или неговия синъ Зюлфикяръ отъ Кочани: да се залови единъ отъ двамата въ чифлика имъ въ с. Якимово и по тоя начинъ да се вземе откупъ за организацията. Но това мина на приказка и така си остана“.

Спиро и Ангелъ останаха съ убеждението, че това дѣло е на идеолозитѣ около Ал. Чакъровъ въ Кюстендилъ съ участието на сжщия. За всѣка евентуалност отъ обиски и пр. въ свръзка съ писмото, което имъ донесохъ и устнитѣ сведения, които имъ предадохъ предидущия день отъ Окр. комитетъ въ Скопие, Ангелъ взе грижата да премѣсти складираното оржие въ селата Лески и Драгобраща, като се изнесатъ отъ Виница и всички компрометирующы книжа и други нѣща.

Съ тази подробна информация за положението въ Виница, и съ даденитѣ ми отъ Ангелъ нови вестници, писма и книжа отъ България, сжщия день заминахъ за Шипъ да предамъ и второто

шифровано писмо отъ окр. комитетъ въ Скопие на Мише Развигоровъ, и отъ тамъ презъ Велесъ се завърнахъ въ Скопие.

Въ окр. комитетъ въ Шипъ, освенъ учителя Мише Развигоровъ бѣха: гл. учителъ Петъръ п. Арсовъ отъ Велесъ и Тодоръ Лазаровъ, а въ Скопие: учителя въ образцовото основно училище Дионисъ Кандиларовъ отъ Кукушъ и директора на педагогическото училище Христо Матовъ отъ Струга. Въ Шипъ и въ Скопие съобщихъ за станалото въ Виница. И еднитѣ и другитѣ не скриха въвмущението си, че това дѣло е на фракционеритѣ въ София. Тѣ не скриха и опасенията си, че съ това се поставя на тежки изпитания и В. М. О. Р. О., защото преди това окр. комитетъ въ Скопие имаше положителни сведения отъ довърено лице на скопския валия Хафъзъ паша, че последниятъ ималъ донесение за пренесено и складирани оржие въ нѣкой села до Виница и Шипъ, за което и бѣхъ изпратенъ и уведомихъ лично Спиро Амповъ и Мише Развигоровъ.

Наскоро научихме, че валията Хафъзъ паша, е изпратилъ за Виница довърения му полицай Дервишъ Ефенди съ неограничени права и инструкции да открие на всѣка цена авторитѣ съ всички съучастници и ятаци на бандата, да открие и нишкитѣ на В. М. О. Р. О. Дервишъ Ефенди бѣше взелъ съ себе си цѣла сюрія ревностни полицаи и заптиета — арнаути, професионални катели. Сжщевременно стана известно че Георги Иванчевъ се укрилъ и заминалъ тайно въ България, безъ да се обади даже и на жена си. На последната казалъ, че ще отиде въ Кочани, а отъ тамъ въ Скопие по търговия. Съ това той бѣше хвърлилъ съмнение за изневѣра не само на другаритѣ си отъ ржководното тѣло, а и основателно подозрение на властта. Следъ като последната се бѣ увѣрила, че той не е ходилъ въ Кочани, нито въ Скопие, веднага арестуваха Иванче Петровъ и го подложили на мжчително разследване. Това бѣше повлѣкло и арестуването на всички по-видни виничани.

Още съ пристигането си презъ нощта Дервишъ разпорежда цѣла дружина аскеръ да блокира Виница съ околноститѣ ѝ, а при разсѣмване сж пристѣпили къмъ щателенъ обискъ. Прокопали сж и всички съмнителни мѣста въ двороветѣ и избитѣ за издирване оржие, ала нищо не бѣха намѣрили. Въпрѣки това бѣха арестуваха допълнително и всички по-напредничави младежи, свещеници и учители. Между арестуванитѣ въ кочанския затворъ, освенъ Йованче Петровъ — бащата на Георги, бѣха: Спиро Амповъ, Митко Стефановъ — шурия на Георги, Захари Цековъ и синъ му Тодоръ Захариевъ, свещеникъ Илия Пауновъ, Коцанъ Ханджията, Хр. Клиничаровъ, свещеникъ Антимъ Карановъ, Спиро Точевъ, Иванъ Стоилковъ, учителя Йорданъ Червенелековъ, Василъ Клиничарски, Иванъ Псалта, Пане М. Паликрушевъ, Ванчо Хаджийски и др. Въ последствие е билъ докаранъ отъ Кавадарци и Григоръ Анастасовъ, като главенъ учителъ въ Виница преди аферата.

Сжщата нощъ други отдѣления аскеръ сж обсадили и другитѣ села съ българско население: Зърновца, Лески, Липецъ, Блатецъ, Якимово, Къшлата, Драгобраща и Илиево и бѣха арестуваха всички по-заможни лица, свещеници и учители, които следъ подлагането имъ на грозни

разпити, сж били закарани въ Кочани. Въпрѣки че при обискитѣ не бѣ намѣрено нищо компрометирующе, въ кочанския затворъ всички бѣха падложени на еженощни разпити.

Единственъ, който не попадна въ ржцетѣ на Дервишъ — бѣше Ангелъ баба Боженинъ, душата на тайния каналъ и най-дейния членъ въ ржководното тѣло на организацията въ Веница.

По това време той се е случилъ въ с. Илиево за прескладирание доставеното наскоро оржие. Освенъ ржководителя Спиросъ Амповъ, никой не е

знаялъ неговото мѣстонахождение. Така той стана и първия нелегаленъ още по-активенъ деецъ на организацията въ този районъ. Като такъвъ той загина геройски на поста си въ сражението презъ 1902 год. въ с. Драгобраща. Но за него читателтъ ще узнае по-нататкъ въ запискитѣ ми, които водихъ като секретаръ на Ревизионната чета въ Битолския революционенъ оржжгъ подъ войводството на Тома Давидовъ.

(следва)

Хр. Настевъ

Соколитѣ отъ Македония

45 години вече Юнашката организация развива своята дейность въ България и достигна великолепни резултати въ каляване духа и тѣлото на българската младежъ и въ всаждане въ поколенията любовъ и преданость къмъ родъ и отечество, готовность за всеотдайна служба за величието на България и на нейния достоенъ народъ.

Създадена по швейцарски образецъ — нейнитѣ основатели сж дошлитѣ отъ Швейцария къмъ 1894/95 год. учители по гимнастика — въздигнала въ свой патронъ и кумиръ апостола на свободата, Левски, съгласувана съ дейността и себеотрицанието на юнацитѣ — хайдути и възстаници, — всички еднакво записали свѣтли страници въ историята на нашето освободително движение, юнашката ни организация се издигна твърде високо и зае едно отъ първитѣ мѣста въ редоветѣ на родолюбивитѣ, на ултрапатриотичнитѣ организации у насъ.

Хора отъ най-високия рангъ на нашата обществена иерархия, които биха правили честь на всѣка дружба и служба, сж впрегнали своитѣ усилия, заложили сж своето достоинство за издигването на тази организация съ всѣки новъ день на всепо-високо и по-високо стѣпало. Отдали всецѣло всичкитѣ свои разбирания и усилия за превъзможване на всичкитѣ мжчноти, които се изпречватъ на пътя на организацията, осъзнали въ себе си призванието на жреци въ храма на българското отечество, съ своя примѣръ за безкористно служене, тѣ създадоха стотици хиляди служители, които градятъ мощта и славата на българския народъ.

За да прецени резултатитѣ на своята дейность, презъ всѣки периодъ отъ 4 години юнашката организация свиква общи събори, на които гостуватъ членове отъ еднороднитѣ организации въ славянскитѣ страни.

Тазгодишниятъ IX съборъ стана между 8 и 12 юлий и бѣ посетенъ отъ рускитѣ соколи емигранти, отъ поздравителна делегация отъ Полша и отъ грамадна маса соколи (къмъ 7000) отъ Югославия. Като че ли никога София не е посрещала въ такова количество гости отъ чужбина. Поради стеклитѣ се напоследъкъ тжжни събития не бѣхме честити тази година да видимъ между насъ веселитѣ лица и пѣргави фигури на соколитѣ на най-силно развитата юнашка организация въ славянския свѣтъ — да чуемъ възторженото *наздравъ* на братята чехословаци.

Презъ съборнитѣ 7 — 8 дни София преживѣ

дни на радость, на веселие и утеха. Улицы и площади, градини, обществени заведения и локали се красѣха съ червенитѣ ризи и шапки на соколитѣ и съ гиздавитѣ униформи на нашитѣ юнаци. „Здраво“ и „Здравей“ бѣха поздравитѣ, които се размѣняха на всѣка крачка между еднитѣ и другитѣ.

Тоя пѣтъ долетѣха и много соколи отъ Македония — кржгло около 1000 души. Бѣхте ли на тѣхното посрещане? Присжствувахте ли на изпращането имъ?

Дойдоха ни нашитѣ братя на гости и ние ги посрещнахме — съ всичкото внимание, съ всичкото умиление и възторгъ, съ отворени обятия, съ сълзи и трѣпки отъ радость и възхита, съ най-силнитѣ излияния на чувства, отразяващи копнежа на нашата изстрадала душа.

Тренѣтъ трѣбваше да пристигне на 8 VII къмъ 6 часа сутринѣта. Още въ 4 ч. перонѣтъ на гарата бѣше вече заетъ отъ посрещачи, числото на които съ всѣка минута се увеличаваше, за да достигне до неимовѣрни размѣри — човѣкъ до човѣка. Когато въ 7¹/₂ ч. влакѣтъ се задале и спре, като че ли нѣкакво осияние свихе облада духоветѣ на всички — на посрещани и посрещачи — всички съ натежали отъ сълзи очи, и съ желание да се освободятъ часъ по-скоро отъ вагона, въ който се чувствуваха въ положението на лъвъ затворенъ въ клетка, — еднитѣ, да грабнатъ своитѣ ожидания и да ги понесатъ презъ въздуха при своитѣ ближни, другитѣ — всички еднакво трѣпнещи да се хвърлятъ въ обятията на своитѣ мечтания и очарования, възжелени и въздигнати въ душитѣ до степенѣта на най-скжпото, най-ценното, предъ което всичко друго пада, всичко друго е безинтересно.

На покѣртителни сцени бѣха свидетели при посрещането на македончетата, неповторими въ живота на човѣка радости испитаха щастливитѣ да видятъ събитието посрещачи.

Дългоожданата радость, толкова силна, така горещо и толкова дълго време — цѣла вѣчность — лелѣяна, като че ли парализира сѣтивнитѣ грани на блаженитѣ. Хвърлили се въ прегрѣдитѣ единъ другиму, тѣ само обливатъ съ сълзи чрезвычайната своя радость и не можейки уста да отворятъ — отъ вълнение като че ли тя бѣ занѣмѣла — дума да отронятъ, съ треперящи ржце милватъ, гаятъ и стискатъ въ обятията си изгубения за винаги, а сега възкръсналъ вече братъ или сестра,

дъщеря или синъ, баща или майка. Картина трогателна, поразяюща. Вцепенени, нѣми свидетели, благоговѣйно спрѣли дъхъ, всички очакватъ края на душевнитѣ излияния. Никой не смѣе да се помѣсти. — Да се не накърни съ нѣщо светото Божествено чувство.

Всички плачатъ. Нѣкои съ гласъ ридаятъ.

Но вълненията не свършватъ, краятъ не настѣпва! Не може лесно да изтече, да се изживѣе така силно наслоена болка. Душата на българина въобще, на македонския българинъ поспециално, е толкова много видѣла, така тежко е наболѣла, че не лесно може да излѣкува тежки рани.

Но командата вече нѣколко пѣти настойчиво заповѣдва — почти всички — нито единъ измежду водачитѣ небългаринъ — тѣ викатъ гласно: Молимъ, брачо! Айде, идемо!“

Когато най-после гоститѣ се наредиха и музиката засвири за походъ, подиръ тѣхъ тръгна грамадна маса посрещачи и по цѣлото протежение — до I мѣжжа гимназия, кждето бѣха настанени — народъ отъ двѣтѣ страни на булевардитѣ бѣ се стекълъ да изрази възторга си отъ виденото. Нескончаемо *ура* и *добре дошли!* проглушиха улицитѣ на София.

Предъ входа на халитѣ стана нѣщо небивало до сега. Въ грамадното свое мнозинство родени въ Македония, търговцитѣ отъ покрития базаръ на София напуснаха дюкяни и клиенти и тѣхното мощно ура раздра цѣла София. Мили сцени. Мнозина познаха свои близки и тръгнаха подиръ тѣхъ.

Цѣлото гостуване бѣше една феерия за душата на българина.

Изпращане то на македончетата не се подава на описание. Трентъ трѣбваше да тръгне въ деня следъ Петровденъ въ 1¼ ч. следъ полунощъ. Площадъгъ предъ гарата е претѣпканъ отъ хора още къмъ 10 ч., а перонътъ не е видѣлъ до сега толкова много изпращачи. Нѣмаше кжде да се размине човѣкъ. Тукъ бѣха се стекли хора отъ разни възрасти и положение. Представена бѣ цѣла Македония отъ тритѣ ѝ раздѣления. Хора, които нѣмаше кого да изпращатъ — макаръ и напуснали родната страна преди десетилѣтия, тѣ не сж скжсали здрави синовни връзки съ нея, па и мнозина отъ другитѣ български краища — сж тоже тукъ. Всички сж дошли да изпратятъ младежта. Пѣсни, смѣхъ, закачки, впечатления, писма, поздравии, подаржци, спомени, плачъ и сълзи, прегръдки, цѣлувки, пожелания най-разнородни за добъръ пѣтъ и за доскорашно виждане — но всичко сдържано, всичко въ най-прилична форма и тонъ, обуздано, безобидно за никого, най-естествено — нови пѣсни, тукъ съчинени — „О Софию, ти златна Софию, како ке се разделиме“ — всичко предизвиква най-разнородни чувства. Музикантитѣ, свидетели на невиджани до сега картини на възторгъ и умиление, се трогватъ и изпълняватъ пѣсни и маршове съ всичкото свое въодушевление, та допринасятъ твърде много за по-радушното, по-тържественото изпращане.

Тукъ велешани кръшни хора извили, тамъ ненадминатитѣ въ своитѣ хитрини прилепчани пускатъ своитѣ остроумия, а татъкъ нѣкъде въ началото на трена прекраснитѣ македонски девии на Ив. Вазовъ, като че ли нарочно дошли тукъ да му засвидетелствуватъ своята синовна почитъ,

„Попѣватъ му своитѣ невинни пѣсни и втикнули си китки працатъ му кликъ на своя милъ кръшенъ и звученъ езикъ. Треперейки въ гроба свой той ги слуша и къмъ тѣхъ духътъ му хвърка, въздиша, ведно съ тиха Струма, ведно съ мѣтний Дринъ, ведно съ ека жални що праца Пиринъ. Летятъ, ехтятъ пѣснитѣ македонски, тѣжни като пѣсни на брѣгъ вавилонски сдружени съ въздишки и оковенъ звѣнъ, дигатъ и будятъ гробния му сънъ тѣзъ спомени, тѣзъ предания вети що катъ сѣнки чудни пълнятъ вѣковетѣ. Юнаци измрѣли безъ гробъ, безъ вѣнци за горска свобода паднали борци, орляци и левенти, дружини отбрани покрити съ слава, съ кърви и рани, наредени мълкомъ, готови за бранъ около Крали Марка — вѣченъ великанъ“ ..

Но най-после трентъ тръгва. Изпърво той се движи бавно, величествено, за да успѣятъ да се качатъ останалитѣ между публиката гости, които все не могатъ да се раздѣлятъ, не могатъ да се доизкажатъ. Мощно „ура“ разтърсва гара и околностъ. Изпращачи тичатъ подиръ влака и махатъ шапки и кърпи. Машината забързва. Мракътъ покрива въ своя ваулъ цѣлата възхита.

„Добъръ пѣтъ! На добъръ часъ! Сърдечно „Сбогомъ“! До виждане“.

И пакъ плачъ, и пакъ сълзи. Скрѣбъ и огорчение, радостъ и утеха, — свѣтла надежда за посвѣтли бждни дни, и, грабнали нашитѣ сърдца, а оставили своитѣ у насъ тѣ потънаха въ тъмнината. И постепенно всичко заглѣхва. Влакътъ се изгубва, но посрещачитѣ все сж тукъ — на перона на гарата. Музиката свири най-възхитено. Публиката цѣла ѝ приглася. „Ний ще победиме всички дружно катъ вървиме!“ „Шуми Марица“, Химна на Царя, като за изпроводякъ — всичко се пѣе съ пълни грѣди, съ цѣлия гласъ — да слушатъ соколитѣ, които нѣкога — недавна—бѣха юнаци и като юнаци идваха на гости тукъ, пакъ въ сжщата тази София, на гости при своитѣ братя юнаци — всички, ние и тѣ — все съ еднакви калпаци. Много сълзи се пролѣха. Силни чувства се преживѣха!

Защо не бѣха тукъ писатели и поети, журналисти и чужди кореспонденти да видятъ съ собственитѣ си очи, за да дадатъ точенъ изразъ и пълна преценка на всичко що се преживѣ!

Добро начало!

Обстоятелствата се развиватъ така, че събития отъ подобенъ родъ ще се случватъ по-често. Дано Богъ ни е вразумилъ най-после!

К. Хр.

Училищното дѣло въ Дебърската епархия

Дебърската епархия презъ турското владичество обсъгаше три каази: Дебърска, Рѣканска (Галичка) и Кичевска и нѣколко (3—4) села отъ Прилепска.

За Кичевска кааза ще говоримъ до реда.

Надъ града Тетово се издига Шаръ пл. съ нейния личенъ връхъ *Кобилица*, въ чийто западни подножия започва Шарски проходъ, презъ който се минава отъ тоя градъ за Призренъ. На западъ отъ прохода се издига *Западния дѣлъ* или Шаръ пл. Тукъ царува най-красивия връхъ на последната, *Корабъ*, (2050 м. висока). Отъ тукъ веригата постепенно се снишава и, съ името *Дешатъ*, пълни пространството на Дебърска и Рѣканска каази, като достига надъ самия Дебъръ и носи името *Кърчинъ*, леснодостъпна планина и населена дори до върховетъ ѝ. Краищата се снишаватъ тера-сообразно, и стръмно се спускатъ къмъ коритото на р. Дримъ.

Р. Черний Дримъ, изтича отъ северния брѣгъ на Охридското езеро, дето наблизе е разположенъ гр. Струга. Рѣката пресича Стружкото поле, където е пълноводна, дълбока и непроходима. Дримъ върви 10 километра на северъ и, като напусне равнината, навлиза въ планинска клисура, образуваната отъ Албанскитѣ планини и Стогова — клонъ отъ Шаръ. Цѣли 4 часа пжтъ тече рѣката между дива скалиста мѣстность, додето излѣзе на широко въ *Дебърската долина*. Тази последната държи около 5 часа, доста е плодородна и гжсто населена. Носи името *Поле*.

Отъ лѣва страна Дримъ приема своя най-голямъ притокъ р. *Радика*, която събира своитѣ води въ северозточнитѣ склонове на в. *Корабъ* и около Мавровския проходъ; тече на югъ презъ планинската областъ Рѣка (Галичко) цѣли 12 часа и се влива въ Дринъ малко по-наюгъ отъ Дебъръ. Долината на р. *Радика* е заградена отъ изтокъ съ пл. *Бистра* и *Стогова*, отъ западъ съ поменатия *Корабъ* и южнитѣ разклонения на Шаръ.

Тази долина образува мѣстн. Рѣка и е чисто планинска съ рѣдки землисти долини. При устието на *Радика*, долината се разширява, та образува малко красиво триггално поле.

Като прибере *Радика*, Черний Дримъ прави голѣмъ завой иа западъ и влиза между високи планини. Дотукъ свършва областъта *Долни Дебъръ* и се начева *Горни Дебъръ*, който влиза въ *Албания*.

Населението въ тѣзи две околии принадлежи на две групи:

Рѣканско се населява отъ *Мияци* — едно отъ най-интелигентнитѣ македонски племена и отъ най-красивъ славянски типъ,

Дебъръ и дебърско, чието население, въ по-голямата си частъ е клонъ отъ бърсяшкото племе е мъжественно, храбро и издръжливо.

Броятъ на населението въ Рѣканска кааза: I Градъ *Галичникъ* брой¹⁾ 3300 българи християни.

Цѣлата околия:	бѣлг. христ.	12015	жит.
	„ мохам.	6565	„
	алб. „	3738	„
	„ христ.	3221	„
Всичко околията		25539	„

II. Градъ <i>Дебъръ</i>	бѣлг. христ.	4500	} 15000 „
	алб. мохам.	10500	
	циг. „	500	

Дебър. околия	бѣлг. христ.	15438	„
	„ мохам.	10292	„
	турци	3380	„
	алб. мохам.	23695	„
	циг. „	700	„
Всичко околията		53505	„ ²⁾

Отъ горнитѣ данни явствува, че въ дебърско и рѣканско не съществуватъ други вародности освенъ българи и албанци; между тия последнитѣ има и християни -- 3221 въ рѣкан. околия.

Всички българи — християни духовно зависѣха отъ бѣлгар. екзархия; албанцитѣ — християни по име личеха подъ грѣцката патриаршия и поради тѣхъ съществуваше номинално дебърски-патриаршески митрополитъ, чиято ведомостъ се простираше чакъ и въ велешко; той носѣше титлата *Дебърско-велешки митрополитъ*.

Грѣцки езикъ никога не се е слушалъ въ училищата на дебърско и рѣканско; въ черквитѣ и монастиритѣ винаги се е служило на славянски езикъ; само когато грѣцкиятъ архиерей присѣствувалъ на богослужението, нѣкои молитви сж се чели на грѣцки езикъ.

Отъ 1910 г. за патриаршитѣ въ тая епархия, увеличени съ числото на сѣрбоманитѣ, се назначава патриаршески владика — *Варнава* (от-после Сѣрбски патриархъ) и окончателно се признава отъ турскитѣ власти сѣрбска народность въ тоя край на *Македония*.

За появяването на сѣрбската пропаганда въ Дебърско, за нейния развой и последицитѣ отъ него, писано е доста, пѣкъ и мѣстото не позволява да се простираме повече по тоя въпросъ.

По-горе споменахме, че въ Дебърско никога не е господствувалъ грѣцкия езикъ и култура. *Макаръ* архиерейскитѣ престолъ и да се заемалъ отъ гърци, *макаръ* около митрополита, като чиновници, да е имало гърци — но всичко това било удадено отъ бѣлгарското море и дошлицитѣ трѣбвало да учатъ бѣлгар. езикъ, за да се сношаватъ съ населението.

На 2 Ноемврий 1858 год. на светителския тронъ на Дебърска епархия билъ възведенъ отъ патриаршията известния въ църк. борби *дѣдо Генадий*, родомъ отъ с. *Подкожани* (Охридско). Като дебърски митрополитъ *Генадий* добива името *Дебърски* или по грѣцки *Девронъ*.

Дѣдо *Генадий*, виждайки че населението е бѣлгарско, въвелъ въ митрополитската канцелария *бѣлгарска преписка*; той предварително изпратилъ своя синъ *Иванъ* въ мон. „*Бигоръ*“ да се учи на сла-

¹⁾ Македония — Етнография и Статистика — В. Кжичевъ, стр. 259 и 263.

²⁾ Иорд. Ивановъ, професоръ „Българитѣ въ Македония“ стр. CIV.

вянска книга и да води отпосле преписката на тоя езикъ. Така и станало.

Синътъ излѣзълъ по-ревностенъ защитникъ на българ. езикъ и писмо и самъ е училъ възрастни на български.

Когато се учреди по-късно българ. екзархия, почвата въ Дебърско е била готова и, нѣкакъси автоматически, цѣлата дебър. областъ е минала подъ ведомството на своето родно духовно начальство.

Останалъ грѣцкиятъ владика пастиръ на албанскитѣ християни, чието число е било незначително.

Ала той не се отчаялъ. Правото му на пастиръ почти се заличавало, но интригитѣ възкрѣснали.

Грѣцкиятъ митрополитъ Антимъ се отличилъ въ това отношение.

Презъ 1884 година той подкупилъ убийци, които убили българския архиер. намѣстникъ въ Дебъръ, Хаджи попъ Теофилъ, родомъ отъ с. Лазарополе. Презъ 1885 г. патриаршията изпраща свой агентъ въ лицето на свещеникъ Секуларий отъ гр. Охридъ за да привлече съ подкупи дебърчани, но усилията останали напусто и билъ принуденъ да остави града.

Презъ 1890 год. отъ Велесъ пристигналъ въ Дебъръ Велешко — дебърския патр. владика Методи съ цель на всѣка цена да разцепи екзарх. паство и да отнеме град. черква. Подпомаганъ отъ мѣстнитѣ власти срещу богатъ откупъ, подкрѣпенъ отъ сѣрб. пропаганда, за чиито интереси е работилъ, влѣзналъ въ дома на нѣкой си Османъ ага и съ съдействието негово, и на други мѣстни бегове и аги, се опиталъ да служи въ българ. черква.

Българ. община, начело съ своя архиер. намѣстникъ — свещеникъ Търпе Симоновски, бързо се раздвижила и взела мѣрки, за да отблъсне домогванията на неканения гостъ. Явила се предъ мютесарифа и протестирала. Той отговорилъ, че не може да забрани на деспотъ ефенди да се черкува, но не ще позволи да вдига крамола за обсебване на черквата.

Владиката дошълъ въ черквата и заелъ владишкия тронъ; никой го не посрещналъ или оказалъ нѣкакво внимание. Следъ половина часъ владиката подалъ на придружаващия го свещеникъ Тасе, сѣрбомански агентъ, едно писмо и му заповѣдалъ да го чете. Цѣлиятъ народъ се възбунтувалъ, пѣвцитѣ съ високъ гласъ заглушили четеца на писмото, стотици граждани обиколили черквата, готови на всѣко дѣло за защита на народнитѣ си права.

Въ това време свещ. Търпе излиза отъ олтара съ св. Потиръ въ рѣка и минава презъ черквата (великия входъ на св. Литургия), застава предъ владиката и съ високъ и тържественъ

гласъ произнася: „Свещеночалника Нашего Българскаго екзарха Иосифа да помянетъ Господь во царствие своемъ!“ Богослужението свършило и засрамения пастиръ отиде, та се не видѣ..

Твърдостта и родолюбието на дебърчани сж пословични и много пѣти изпитани.

Дебърчани сж пионеритѣ на българ. възраждане въ Солунъ. Майсторъ Негре и „Дюлгерскиятъ еснафъ“ на дебранитѣ създадоха първото училище въ Солунъ още презъ 30-тѣ години на мин. столѣтие.

Ала ако грѣцк. патриаршия се отказала отъ явно противодействие на българ. черковно-учил. напредъкъ за чисто свои елински интереси, тя продължавала да помага на друга страна, — сѣрб. пропаганда.

Отъ 1898 г. последната засилва своя курсъ и

гр. Гостиваръ

презъ 1899/900 уч. год. въ дебър. епархия има:	7 училища,	11 учители,	168 ученици
1900/01:	7	18	171
1902/03:	11	13	200

Успѣхътъ се дължи, защото на фронта на българ. културенъ устремъ се изпречиха четири стени: Тур. привителство съ своя прославутъ лозунгъ „Раздѣляй и владѣй“; грѣцката „Мегалидея“; сѣрбскитѣ домогвания и силнитѣ на деня бегове и аги, алчни за богатство!..

Когато следъ хуриета (1908 г.) настѣпиха нови условия, измѣни се положението въ вреда на пропагандитѣ.

Презъ 1910/11 уч. година въ Дебър. епархия съществуватъ 8 училища съ 11 учители и 157 ученици, въпрѣки изкуснитѣ маневри на Хилмипаша да поставя спѣнки подъ българската кола на напредъка!.. Ала напраздни усилия!..

Това се дължи на старата светиня — манастиря „св. Иванъ Бигоръ“, основанъ около 1020 година, отъ който е излѣзълъ първиятъ Охридски архиепископъ Иванъ, който е билъ признатъ съ царска грамота отъ византийския императоръ Василии Българоубиецъ.

Много черни дни, много напасти сж прелетяли надъ древната светиня, но providението е защитило това огнище, за да сгрѣва духа на българина въ тоя плачевенъ край...

Доста е да споменемъ, че отъ монастира Бигоръ сж излѣзли такива свѣтила на българ. възраждане: Иоакимъ Кърчовски, Натанаилъ, отпосле Охридски и Пловдивски митрополитъ, Партений Зографски, митрополитъ Козма Пречистански, Ив. Геннадиевъ и др.

Презъ 1850 година българско училище е съществувало въ Лазарополе (Рѣканско); 1851 г. — с. Росоки, 1851 г. — с. Сушица, 1849/50 г. — с. Тресанче; 1869 — с. Върбенъ и пр.

Презъ 1897 год. Дебърската епархия има щастието да се сдобие съ пастиръ отъ своя родъ — блаженопочившия Козма Пречистански, бившъ председателъ на дебърската, битолската и солунската българ. общини, стълбъ на българството въ северно-източната частъ на з. Македония.

Презъ 1910 година на престарѣлия архиерей се опредѣли отъ екзархията помощникъ — Н. Преосвященство епископъ Иларионъ Нишавски.

Двамата пастери се запрѣгнаха да очистятъ еперхията отъ много плѣвели и да тикнатъ церковно-училищното дѣло на напредъ. Но войната отъ 1912 година попречи.

Състоянието на учебното дѣло презъ последната учебна година 1911 и 1912 год.

А) За Дебърска кааза: училища 25, учители 33, ученици, 898 (283 ж.); въ града класно уч-ще 1; класни учители 3 и класни ученици 44 (3 ж.);

Б) За Рѣканска околия: училища 17, учители 29, ученици 1014 (389 ж.).

Въ дветѣ околии общо: училища: 1 класно, 42 основни; учители: класни 3, основни 62; ученици: 44 класни, 1912 основни (672 ж.).

Едно бѣгло сравнение на тоя краенъ резултатъ съ минали учебни години

уч. год.	училища		учители		ученици	
	осн.	кл.	осн.	кл.	осн. кл.	
1886/87	21	1	23	—	1094	5 I кл.
1896/97	35	1	44	—	1048	12 „ кл.
1899/900	31	1	45	—	1683	16 II кл.
1911/912	42	1	62	3	1912	44 III кл.

Епархията, която отъ 1898 год. стана титулярна, броеше три градове: Дебъръ (седалищенъ), Галичникъ и Кичево; 183 селища; два монастира (св. Ив. Бигоръ и Пречиста — Кичевски*), 123 черкви и 75 свещеници — екзархийски.

*) Не влизатъ черквитѣ и монастира отъ М. Порѣче, понеже тоя край почти изцѣло бѣше станалъ сърбомански.

Илия Ивановъ

Иванъ П. Мутафовъ

Единъ отъ многото борци за свободата на Македония и Одринско е и Иванъ Петковъ Му-

тафовъ, живущъ въ София. Задграничното представителство на Вътрешната Македоно-Одринска Организация му е издала удостоверение № 285

отъ 18 октомврий 1904 г., отъ което се вижда, че той е роденъ въ гр. Русе и е билъ четникъ съ Бобето Стойчевъ отъ 15 августъ 1903 до 6 октомврий с. г. и съ Лука Ивановъ отъ 20 февруарий 1904 г. до 15 октомврий с. г. Иванъ П. Мутафовъ е преброявалъ голѣма частъ отъ Македония, но се е спрѣлъ за по-дълго време въ Воденско въ района на легендарния Лука Ивановъ.

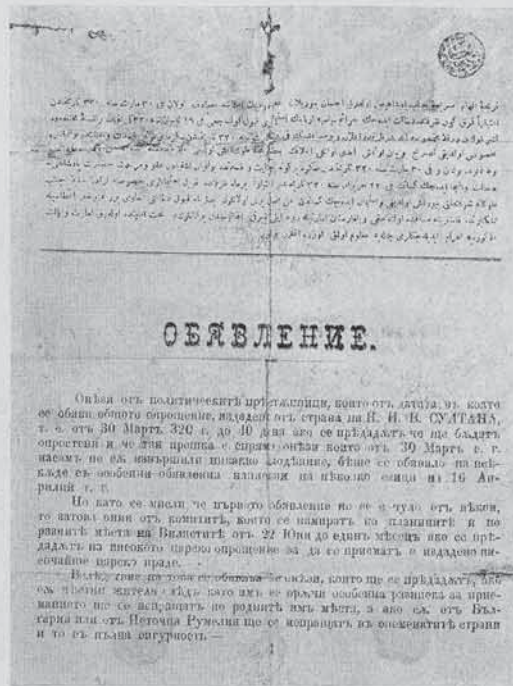
Известно е въодушавлението, съ което македонскиятъ българинъ влизаше въ неравната борба за извоюване на най-елементарнитѣ човѣшки права. Неговото положение, естествено, не можеше да не намѣри отзвукъ въ сърдцата и на ония българи, които живѣеха извънъ предѣлитѣ на Македония и Одринско. Ето защо, голѣмъ брой младежи и отъ България дадоха живота си за провалянето на единъ режимъ, който въ началото на 20-я вѣкъ съставляваше едно отъ най-позорнитѣ петна въ историята на цивилизацията.

Презъ своето пребиваване въ Македония, Мутафовъ е държалъ бележка за редъ събития, които сж отъ естество да затрогнатъ всѣкиго. Той говори преди всичко съ възхищение за съобразителността на македонското българско население, която е проявявало въ време на грозяща опасностъ, особено въ случаетѣ, когато четата е бивала заобиколена отъ турския аскеръ! На него е правило сжщо силно впечатление компактността на българското население въ Воденския край. Четата, въ която е билъ той, се е водила отъ мѣстния войвода „Ташо“. Тя наброявала около 31 души и е била посрѣщана навредъ братски, та се е чувствувала като у дома си. Не единъ пжтъ е трѣбвало тя да прекарва въ едно и сжщо село

заедно съ аскера, който е билъ по диритѣ ѝ. Селата, намиращи се въ Солунското поле, въ околноститѣ на Гр. Воденъ, сж били извъредно внимателни къмъ четета и не единъ пжтъ сж ѝ пращали мили писма, съ които сж я молили да ги посети, за да могли да я нахранятъ и да докажатъ, че и тѣ сж българи. Мутафовъ разправя тази последна малка история съ съзри на очи и се пита, какви демонски сили сж се явили и сж съдействували за обръщането въ миражъ на една толкова очевидна и неборима действителност. Нали той лично е упражнявалъ тамошната младежъ въ разни гимнастически игри? Нали се е движилъ свободно по селата, като че ли се е намиралъ въ Русенско?

Нашитѣ съседни много пжти изтъкватъ, че мѣстното население въ Македония, като не българско, е било бунтувано отъ четитѣ, които сж нахлули по тѣзи мѣста отъ вѣнъ, да носи неохотно известни тежести. Въ отговоръ на това твърдение, което е плодъ на желание да се маскира истината, ние тукъ даваме имената на четниците въ четата на „Ташо“, тѣй както Мутафовъ е записалъ тѣхнитѣ имена още на 17. IV. 1904 г. Отъ този списъкъ се вижда, че почти 100% тѣ сж изъ Воденско. Срещу името на всѣки единъ отъ тѣхъ е отбелязано и за тѣхната сждба, а именно: Наце — отъ с. Росилово — убитъ; Геле — отъ с. Острово — секретаръ на четата на Ташо починалъ; Мице — отъ с. Острово — убитъ; Дине — отъ с. Жерви, Мице — отъ с. Нисия — убитъ; Ичо — отъ с. с.; Ване Хаджиевъ — отъ с. Месимеръ — починалъ; Ване — отъ с. Месимеръ — раненъ въ ржката; Геле — отъ с. Месимеръ — убитъ; Ристо, влахъ — отъ Патчинскитѣ колиби — убитъ; Пандо, арнаутинъ — отъ с. Звезда, Корчаиско — починалъ; Наси, арнаутинъ — отъ с. Подъ — убитъ; Кольо Димевъ, Аджиата, Ташо и Гуши — всички отъ с. Кронцелево — починали; Коле — отъ гр. Воденъ — неизвестно кжде; Ичко Хр. Шаламановъ — отъ с. Теово — починалъ; Ичко Хр. Пърлевъ — отъ с. Тресино — раненъ въ корема; Мице — отъ с. Тресино — неизвестно кжде; Доне Дачевъ и Георги — отъ с. Пожарско — убити; Писульотъ — отъ с. Долни Родено — убитъ; Ташо — главатаръ на четата — отъ с. Долни Родено — убитъ; Ив. П. Мутафовъ — отъ гр.

Русе, раненъ въ корема, — живъ; Сввовъ — отъ с. Селце — убитъ; Вани, Туше, Вани — отъ Воденъ и дошитѣ по-късно: Ив. Алековъ — Севлиево — раненъ; Василь — отъ София — убитъ; Ангелъ — отъ Кюстендилско — убитъ; и др. Като изключимъ Ив. Мутафовъ и двама-трима други всички останали сж мѣстни жители.

Освенъ този списъкъ, Мутафовъ притежава единъ цененъ документъ, отъ който ясно личи, какво е населението въ Македония — документътъ е издаденъ отъ турското правителство на български езикъ. Канятъ се комититѣ да слѣзатъ отъ планината до известна дата и да се възползуватъ отъ амнистията, съ която султанътъ ги дарява. Него даваме въ факсимиле, за да се види — лишно доказателство — че турското правителство е считало християнското население въ Македония за българско.

Никола Гацевъ

Животътъ и дейността на Илия Димушевъ

Илия Димушовъ е роденъ на 17 юли 1876 г. въ градъ Леринъ. Той бѣше синъ на известния богаташъ Димушъ Търпеневъ — крепителъ на българщината въ града и околията и участникъ въ борбата за създаване на Екзархията. Илия се е родилъ, израстналъ и възпиталъ тѣкмо въ това време, когато борбитѣ за обособяване на българщината въ Македония и за освобождението ѝ бѣха въ разгара.

Първоначалното си образование Илия е получилъ въ родния си градъ и въ 1895 година завършилъ IV кл. училище въ гр. Битоля, когато учителствуваха известнитѣ основатели на Мак. организация — Гьорче Петровъ и Пере Тошевъ, които подвели Илия подъ клетва за революционна дейностъ въ младенческия кръжокъ.

Отъ 1897 до 1900 година той е касиеръ на Леринското ржководно тѣло на В. М. О. Р. О. и за нуждитѣ на дѣлото не е щадилъ и бащината си каса. Ползуващъ се съ пълно довѣрие на всички, ведно съ Даме той обиколилъ Леринската околия съ целъ да се засили духа на ратниците въ освободителното дѣло и по негова поржка е билъ избранъ за окол. револ. началникъ и много е спомогналъ на новодошлия тогава прочутъ Лерински войвода Георги Героя (Марковъ), родомъ отъ гр. Котелъ. Поради четнишката афера по предателството на „Иванчо“ отъ Костурско Илия е билъ заставенъ да стане нелегаленъ.

На 20 мартъ 1904 г. Ил. Д. е повиканъ отъ Д. Груевъ на докладъ и двамата въ нѣколко дни повторно обиколили Леринско и намѣрили, че духътъ е

запазенъ и че може да се продължи борбата. На 5 април е заминал през с. Пжтеле за Воденския революционен районъ и съ писмо осведомил Битолското началство за освобод. движение тамъ.

На 1905 година въ началото на януарий той е изпратенъ като делегатъ на Леринско въ Битоля на конгреса, който се е състоял въ къщата на Павелъ Христовъ (Енимаале). Тамъ е билъ избранъ за касиеръ на окръжното управ. тѣло — длъжностъ, която е изпълнявалъ само до 14 августъ същата година, защото на тая дата е билъ арестуванъ въ Битолския затворъ, изтезаванъ въ долапи, за да признае участието и другаритѣ си

Илия Димушевъ

въ рев. дѣло. Отъ заловената архива въ с. Айтосъ — Леринско се установило, че Ил. Д. е зималъ участие въ дѣлото, и като сравнили неговия почеркъ съ заловенитѣ писма установили, че тѣ сж писани отъ него съ шифъръ. Хилми паша го е викалъ и го е увѣщавалъ да признае вината си и да каже другаритѣ си участници съ обещание да го освободи. Илия твърдо се държалъ и не се е подалъ на тая примка, но за това пѣкъ е билъ осжденъ на доживотенъ затворъ.

По случай „Хуриета“ той е билъ освободенъ отъ затвора въ 1908 год. и взелъ живо участие въ организирането на конституционитѣ клубове и въ конгреситѣ на тия български клубове въ Македония.

Въ 1909 година избранъ е съ болшинство

за кметъ на гр. Леринъ, но Битолскиятъ валия се е противопоставилъ и неутвърдилъ тоя изборъ на „делигяура“ и отстранилъ Илия и отъ съветничеството въ Лерин. Земеделческа банка, дето тоже билъ съ болшинство избранъ.

Като се узна, че „Хуриета“ е фалшивъ, Илия се посвети наново въ борбата противъ Младотурския комитетъ.

При обяването на Балканската война Илия и двамата му по-голъми братя били взети за заложна жертва заедно съ мнозина българи отъ вилаета и затворени въ червенитѣ Битолски казарми, съ намѣрение да бждатъ погубени. По единъ много щастливъ случай — падането на пл. „Бабуна“ — естествена крепостъ на Прилепъ и Битоля — турцитѣ въ паника напустиа града и затворницитѣ сами се освободиха.

Когато гр. Леринъ падна подъ гръцкитѣ войски и гръцкиятъ кралъ посѣти града, за да покаже *впрностъ* къмъ Балканския съюзъ, е заповѣдалъ да назначатъ Илия Димушовъ за кметъ на тоя градъ и го повикалъ да го увещава да се прогласи за гръкъ, че и безъ туй физиономията му е била гръцка. Илия отговорилъ: „*Българинъ сжмъ роденъ, българинъ ще умра*“.

Отъ този моментъ положението на Илия и животътъ му въ Леринъ сж станали невъзможни и той трѣбваше да бѣга отъ родния си градъ като нелегаленъ къмъ Солунъ, Сѣресъ и пр. Въ Сѣреско организиралъ чета, наречена Леринска, и, заедно съ Воденската и Костурската такива се е сражавалъ на много мѣста съ гръцитѣ дори и близо до Леринъ. Въ последното сражение той е падналъ въ пленъ на 3. августъ 1913 година. Гръцката управа и гъркоманитѣ въ Леринъ настоявали да бжде обесенъ Илия всрѣдъ града и подали телеграма на краля да одобри това. Само Леринскиятъ губернаторъ — Нико Загоросъ (за щастие на Илия) се е противопоставилъ на това обесване и е говорилъ на гъркоманитѣ: „Не заслужава обесване Илия Димушовъ, а награда, защото той се е борилъ за свободата на отечеството си. Димушови сж оставили цѣла махала хубави къщи да красятъ Леринъ. Той трѣбва да живѣе и да се радва на тая свобода, за която се е борилъ до тогава, до когато се произнесе висшия военополеви сждъ въ Солунъ“.

Въпреки тая защита отъ горе, — всички гръцки учреждения и чиновници, всички подли и зловни гъркомани и гръцкитѣ капидани (андартски войводи) въ главе Вардасъ, за да го унижатъ и оскандалятъ, дали му главата на убития български легендаренъ войвода Чекаларовъ да я носи на върлина низъ града и, понеже той отказалъ, подложили го на звѣрско изтезание до безсъзнание и на другия денъ го изпратили въ Солунъ ужъ на воененъ сждъ съ подла надежда за тѣхъ по пжтя да умре. Тамъ той се изправилъ предъ военния сждъ, който го е осждилъ на смъртъ. Заедно съ него и войводата Христо Цвѣтковъ, който билъ осжденъ сжщо на смъртъ, осждали и 21 четници на двамата войводи на доживотенъ затворъ.

Благодарение намѣсата на всички консули въ Солунъ и известната челолюбива сестра Августина, смъртната присжда за двамата войводи се замѣни съ доживотенъ затворъ, като бѣха изпратени да го излежаватъ въ Атина.

На 7 мартъ 1914 година Илия билъ амнистиранъ и екстрениранъ въ България, а имотитѣ му конфискувани въ полза на гръцката държава, която ги владѣе и до днесъ.

Презъ цѣлата обща война той бѣ участвувалъ като доброволецъ.

Следъ войната остана въ България и взимаше живо участие въ всички работи на братствата и на Илинденската организация. Бивалъ е избираемъ за делегатъ въ дветѣ организации отъ Пловдивъ и отъ Бургасъ, както и за членъ въ ръководнитѣ тѣла на тия организации въ тия два града. Шестъ години е билъ председателъ на Ил. организация въ Бургасъ.

Тамъ го завари преждевременната смъртъ на 58 год. възраст. За да се види какъ се е ценилъ покойниятъ Илия Димушевъ отъ македонската емиграция, помѣстваме следния адресъ на Македонското благотворително братство въ гр. Бургасъ, отправенъ до него:

„Скъпий труженико за свободата на Македония!

Членоветѣ на Македонското благотворително братство въ гр. Бургасъ, считайки за свой приятенъ дългъ да дадатъ изразъ на безграничната почитъ, която питаятъ къмъ Вашата 40-годишна непрекъсната революционна и обществена дейностъ въ титаническата борба за постигане свободата на поробеното ни отечество — Македония — въ общото си редовно събрание на 15 май 1932 година, съ протоколъ № 1, Ви провъзгласиха за почетенъ членъ на Братството.

Още отъ ранно юношество Вие съ енту-

зиазъмъ и възторженъ идеализъмъ навлѣзохте въ огнената стихия на Македонската Освободителна борба.

Бидейки близъкъ сподвижникъ на македонскитѣ великани: Даме, Гоце, Пере и боеенъ другаръ на легендарнитѣ войводи: Марко Лерински, Василъ Чекаларовъ и др., следъ като поставихте на разположение на В. М. Р. О. огромна частъ отъ Вашето състояние, продължихте да служите съ достоинство години наредъ, било като организаторъ въ Леринския Революционенъ Районъ, членъ въ Централното Управление на Битолската Область и Лерински войвода презъ Илинденското възстание, било като водителъ на партизански отряди презъ дветѣ войни и съ рѣдко себеотрицание творихте кървави легенди на Македонската революция.

Днесъ, като старейшина на живитѣ ветерани — *Илинденци* — въ града ни и вѣренъ синъ на Македония, оставате честенъ носителъ на нейнитѣ свещени лозунги за свобода и правда.

За всичко това ние Ви поднасяме настоящия адресъ съ пожелание да доживѣете и видете Македония свободна и независима.

Здравейте!

Председателъ К. Симеоновъ

Горното ми изложение и настоящиятъ адресъ нека послужатъ за примѣръ на всички македонци, — особено на мак. младежъ.

Богъ да прости Илия Димушевъ.

Вѣчна му паметъ.

Ср. п. Петровъ

Георги Пет. Богдановъ

Роденъ презъ 1879 год. въ Велесъ, синъ на заможни родители отъ една отъ първитѣ фамилии въ Велесъ — като юноша Г. П. Богдановъ е прекаралъ въ охолностъ и доволство.

Прогимназиалното си образование е получилъ въ Велесъ, кждето въ общуване съ свои близки другари, още като младежъ срастна съ мислитѣ и копнежитѣ на времето, когато организацията по градове и села все повече разширяваше своята мрежа, а честитѣ афери, съпроводени съ произволи и жестокости на властитѣ, още повече бунтовнически настройваше младежъта.

Презъ 1897 год. той продължи гимназиалното си образование въ Солунъ, кждето безъ да привърши Сол. бълг. гимназия. се установи като търговецъ при зета си Илия п. Стефановъ, комисонеръ, отъ родолюбива и видна фамилия отъ Солунъ. Въ желанието си да бжде полезенъ на мак. освоб. дѣло, презъ 1901 год. Георги П. Богдановъ влѣзе въ кръжока на „Гемиджиитѣ“, въ който бѣха близкитѣ му другари съвърстници Орце П. Йордановъ, Коста Ив. Кирковъ и др. — всички отъ Велесъ. Въ продължение на нѣколко години Георги бѣ тѣй да се каже постоянната връзка въ Солунъ.

По характеръ тихъ, скромень, даже свенливъ, но много упоритъ, единственото желание на Георги П. Богдановъ бѣ да избере моментъ и начинъ да се пожертвува за своитѣ близки, за своя народъ. Винаги мълчаливъ, тихъ, спокоень, той съ готовностъ изпълняваше задачи, съпроводени съ голѣмъ рискъ.

При изпълнението на атентата въ Солунъ той по собствено желание се нае и възпламени една бомба въ едно отъ първостепенитѣ публични заведения, находяще

си при нея. На другия день, 17/29 IV. 1903 г. при опита му да възпламени още една бомба, той биде заловенъ и изправенъ заедно съ другитѣ атентатори предъ военния съдъ, който осъди всички на смъртъ. Презъ 1905 год. съ 56 души политически арестанти отъ Македония — всички съ тежки присъди, вѣчень затворъ или смъртъ — той биде изпратенъ на заточение въ Триполитания, областъта Фезанъ, гр. Мурзукъ.

Следъ общата амнистия (1908 год.) той се завърна и паъ се установи като търговецъ въ Солунъ — Драма. Следъ войнитѣ, окончателно разоренъ материално и съ разклатено здраве, съ семейството си, той биде принуденъ да се пресели въ България, кждето по неволя въ продължение на двадесетъ години бѣ чиновникъ.

Георги П. Богдановъ като гражданинъ, добъръ съпругъ и чиновникъ, споредъ силитѣ си, изпълни своя дългъ къмъ семейството и Родината, и на 12 юний т. г. следъ продължително боледуване, се пресели въ вѣчността.

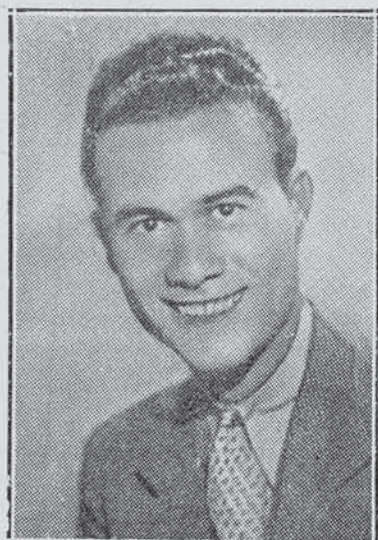
Миръ на праха му!

П. Шатевъ.

Едно злощастие

Грамадната част от нашите другари, които от младини всецъло бѣха се предали на освободителното движение, доживѣха горчиви разочарования: когато едно време е трѣбвало да изградятъ своето свѣтло бждеще, тѣ сж бродили долини и родни балкани съ една единствена надежда — да извоюватъ свободата на измъчената родна земя. Достигнали до доста напреднала възраст, тѣ бѣха изгонени отъ роднитѣ им мѣста и принудени да дирятъ нови поприща за прехрана и животъ. И предъ мнозина отъ тѣхъ се изпречи грозна действителностъ — безъ образование и професия тѣ станаха тежестъ за съпруги и деца, за близки и далечни.

Борисъ Дим. Диневъ

Нѣкои отъ нашитѣ илинденци съ своята прозорливостъ и предприемчивостъ, съ труда си и главно съ щастието, което се е изпречило на пътя имъ, достигнаха до бележито благополучие.

Единъ отъ тѣхъ е и нашиятъ другаръ Димитъръ Г. Диневъ—Шоповъ, сега стопанинъ на чорпаната фабрика „Македония“ въ София. Интересно е неговото издигане до положението, което заема. Родилъ се въ с. Баялци — 21 X. 1880 год. — той завършва прогимназия въ Гевгелий, следъ което отива въ бакърджийската работилница на своитѣ братя и изучава медникарския занаятъ. Още юноша той се отдава всецъло въ служба на родината си и става деятеленъ членъ на революционната организация, поради което напуща мирно занятие и семейно щастие и като нелегаленъ проявява редъ подвизи, които го издигатъ високо въ очитѣ на близки и познати. Получилъ тежка рана въ крака на 11 май 1904 г. той идва на лечение въ София и следъ дълги страдания постъпва чиновникъ въ м-вото на земедѣлеието и търговията. 3 години по-късно встъпва въ I законенъ бракъ. Заплатата, незадоволявайки напълно семейнитѣ му нужди, го принуждава да купи една плетачна машина навехто и съ нея допълня частъ отъ разходитѣ си. Следъ хуриета той е въ Гевгелий и съ плетачеството си създава доста до-

ходно положение. Но настъпва фаталната 1913 година и „освободителитѣ“ разоряватъ цѣлото му състояние — 3 плетачни и 11 шевни машини, ведно съ сурови и изработени материали, всичко е оплячкосано. Презъ 1916 — 18 год. той е архиваръ, после секретаръ при Гевгелийското и Неготино-Вардарското окол. управление, а до 22 май 1922 г. чиновникъ при полковото интенданство въ София, като се отдава и въ услуга на своитѣ съграждани бѣжанци. Редъ години той е членъ и председател на Гевгелийското благотворително братство и е главенъ инициаторъ за отпускане отдѣленъ кварталъ край София, та се създава ново Гевгелий, брояще 212 къщи. Друга една машина отново се явява въ подкрепа на 5 членното му семейство. Година по-късно си доставя втора машина и се предава всецъло на занаята. Постепенно машинитѣ достигатъ цифрата 5 — ржчни, до като презъ 1928 год. си закупва нови 6 автоматични, движещи се съ електрическа енергия, машини, които въ днешенъ день достигатъ до 14 все автоматични и 11 спомагателни такива, настанени въ негово собствено помѣщение.

Съпруга синове и дъщеря сж въ негова помощ, и той нашиятъ събратъ Дим. Диневъ съ своя благъ характеръ, съ търговския си похватъ и честностъ отъ день на день развива предприятието си и го издига до завидно положение.

Но новитѣ машини изискватъ нови познания и това го принуждава да изпрати сина си Борисъ на едногодишна специализация въ Хемницъ—Германия, отъ кждето сж доставени машинитѣ. Всичко върви отлично. Борисъ Дим. Диневъ проявява голѣмъ интересъ и съ труда и поведението си привлича симпатиитѣ на ржководнитѣ лица на фабриката. Настъпва вече деньтъ на завръщането му въ София и той отива въ Берлинъ да визира паспорта си но сждба! На връщане за Хемницъ ужасна автомобилна катастрофа поразява живота на младия и предприемчивъ Диневъ и хръля въ неизразима тжга баща, майка, братъ и сестра и близки роднини, които сж очаквали 26 годишния левентъ юнакъ да го прегърнатъ и да се радватъ на познанията, които бѣ припечелил въ културната страна. Кой не може да разбере покрусата, която изпита онещастливеното семейство? Кого не ще трогне ужасътъ, който е преживѣлъ нещастниятъ старъ баща, очакващъ възвръщането на своята утеха, на своята надежда и подкрепа? Богъ да прости многообещаващиятъ синъ на Македония и вѣчна да бжде неговата памет!

Илинденци, които тачатъ своя достоенъ събратъ Дим. Г. Диневъ, му отправятъ своитѣ най-топли съчувствия. Тѣ зиматъ пълно участие въ неговата тжга и молятъ Бога да даде сили и куражъ на цѣлото му семейство да понесе полесно постигналото го нещастие.

Загиналиятъ на 6 августъ Борисъ Г. Диневъ съ автомобилъ бѣ доведенъ въ София на 18 с. м. и на другия день бѣ изпратенъ до вѣчното му жилище при стечение на всички близки и познаващи сем. Диневи, еднакво уважаващи родители и покойникъ.

Въ паметъ на своя синъ и за Богъ да прости въ касата на „Илиндень“ озлощастениятъ баща внесе сумата 1000 лв. за подпомагане бедни илин-

денци. Богъ да даде куражъ и сили на семейството на Д. Г. Диневъ, зада до изгради своето предприятие и го издигне до недостигнатата висота.

К. Хр.

Положението

Война. Германия се бие съ Англия и Франция. Преди единъ месецъ започна войната съ Полша заради Данцигъ и Коридора, днесъ войната въ Полша привърши и остана тая между тритъ голъми сили, безъ да се водятъ до тоя часъ истински, голъми боеве.

Следъ редицата действия, съ които г. Хитлеръ последователно събаряше изгражданитъ чрезъ Версайския договоръ стени около съспаната и окастрена преди 25 години Германия и които, колкото и да предизвикваха раздражение всрѣдъ политическитъ ръководители и обществени срѣди въ Лондонъ и Парижъ, все биваха понасяни и приемани като свършени факти, дойде германското искане да се тури край и на въпроса за Данцигъ и за Коридора, като се върне тоя градъ на Германия и като се даде възможностъ на Източна Прусия да се свърже съ Райха чрезъ екстериториаленъ пътъ.

Това германско искане, срещна преди всичко решителна съпротива отъ страна на Полша, която имаше изричната гаранция отъ английска и френска страна, за пълна подкрепа въ спора си съ Германия.

Така започнаха военнитъ действия между Германия и Полша. Следъ малко бѣ обявена война на Германия отъ Англия и отъ Франция.

Германия се реши на тая стѣпка, вижда се, следъ сключването на договора за ненападение съ Москва и успѣвъ, въ разстояние на единъ месецъ да срази полската военна съпротива, която се оказа, къмъ втората половина на септември съвсемъ немощна да се бори.

Бурята, която отъ месеци насамъ, да не кажемъ отъ години, се виеше надъ Европа, изсипа кървавата си градушка надъ 35 милионна Полша, отбелязвайки безсилието или нежеланието на днешнитъ европейски ръководни политически фактори да запазятъ Европа отъ разрушенията на новата война.

Днесъ Европа и свѣтътъ отново навлиза въ ужаситъ на една нова война, която носи още по-грозни разорения за човѣшкия родъ.

Илинденци, които лично, по-вече или по-малко, сж преживѣли, като участващи непосредствено въ борбитъ на македонскитъ българи за права и национални свободи, знаятъ какво значи да жертвашъ лични блага въ името на висши отечествени интереси и съ готовностъ, охотно сж давали тая жертва предъ олтаря на отечеството, понасяйки всички страдания безъ ропотъ, твърдо, вѣрвайки, че само чрезъ такива върховни жертви се изгражда свѣтло бждеще за народа.

Тѣ много добре знаеха, че не може дълго да съществува единъ международенъ редъ, при който много милионни народи да бждатъ поставени въ положението на второ и третокачествени нации спрямо победителитъ въ войната и да бждатъ при това политически и стопански въ зависимостъ и известно подчинение отъ последнитъ. Тѣ трѣбваше да знаятъ, че наложеното съ ятаганъ надъ врата не може да се понася вѣчно отъ едни народи, които иматъ чувство за национално достойнство, вѣра въ силитъ си и воля да си извоюватъ правата и свободитъ си и трѣбваше да предвидятъ, че рано или късно въ Европа ще настѣпи часа за разплатата и за възтържествуване на потъпканата правда.

Желанието на всички бѣ тази правда да се възстанови чрезъ съветитъ на освободения отъ военни страсти разсѣдъкъ, чрезъ постепенни остѣпки, смѣтнати като абсолютно необходими за предотвратяване на бждещи кървави конфликти и за заздравяване на основитъ за изграждането на единъ здравъ, траенъ миръ между народитъ.

Обществото на народитъ, като учреждение, създадено тъкмо за осъществяване чрезъ него на тия задачи за мирно възстановяване на правдата и справедливостта въ международния животъ, презъ цѣлото си съществуване показа само едно, че въ сжщностъ въ него господствува не реформаторския и свободолюбивъ духъ на Уйлсона, по чиято инициатива то бѣ основано, а духътъ на егоизъмъ и на частни интереси на дветъ главни сили — победителки Англия и Франция. Достатъчно е само да посочимъ на въпроса за народностнитъ малцинства, който засягаше сждбата на по-вече отъ 40,000,000 хора въ Европа, съ забити въ сърцата шипове поради това, че бѣха оставени подъ чуждъ и въ повече

случай непоносимъ гнетъ, — въпросъ, който бѣ предоставенъ, като най-важенъ, за разрешаване отъ Обществото на Народитъ, за да разберемъ пълното проваляне на единствената надежда за едно миролюбиво възстановяване на справедливостта и да разберемъ сжщо — че силитъ, които можеха да поправятъ злото, изглежда че сж смѣтали не да поправятъ положението, но — да го увѣковчатъ.

При това положение, естествено е да се получатъ реакции като тия въ Германия. Това, което бѣ възможно да се даде на Германия по взаимни съгласия, безъ да се дохожда до международни сътресения като настоящето, ѝ се отричаше подъ една или друга форма, докато въ душата на германеца залегна едно дълбоко убеждение, че той ще трѣбва самъ да се запретне съ действия да възстанови правдата за себе си и да обезпечи жизненитъ си интереси.

Ние бѣхме свидетели на редица действия, извършени при рѣмжението на западнитъ сили, съ които Берлинъ едно следъ друго отхвърляше ограниченитя на Версайския договоръ. Ние присѣтствувахме дори на действия отъ рода на присъединяването на Австрия, на Судетскитъ области и на самата Чехия. До тукъ мирътъ биваше спасяванъ, защото се приемаше за допустимо коригирането на договорнитъ постановления относно правата на нациитъ да се самоопредѣлятъ.

Когато наближи, обаче, часътъ за предявяване отъ страна на Германия на последното искане — искането за връщането на колониитъ ѝ и за даване възможностъ на страната да развие флота и дейностъ на стопанско разширение, Англия и Франция, особено първата, се почувствуваха прѣко застрашени и възприеха едно поведение на решително противопоставяне на всѣки новъ опитъ на Берлинъ да промѣня установения въ Европа редъ. Неговитъ „предизвикателства“ се смѣтнаха за непоносими и въ Лондонъ решиха до усоятъ на думата си — да обявятъ война на Германия, ако се опита да вземе Данцигъ и Коридора преко желанието на Полша.

И стана това, което е излишно тукъ да повтаряме: въ продължение на единъ месецъ всѣки е следилъ телеграмитъ, за да разбере какво е останало още отъ нещастна Полша.

Отъ самото започване на военнитъ действия започна да се сочи кой е виновниятъ за докарване на работитъ до сегашното имъ състояние.

Тезата на Германия и по-рано бѣ ясно опредѣлена: виждайки главно въ лицето на Англия, прѣчка за осигуряване на едно германско жизнено пространство (не ѝ даватъ колониитъ, а и още ѝ прѣчатъ да се обособи национално, като си вземе нѣмския Данцигъ и като си свърже Източна Прусия чрезъ нѣмска територия — желѣзнична линия и шосе, минаваща презъ коридора) тя взе сама грижата да получи нейното право по 14-тѣ точки за самоопредѣление на народитъ, и по самата английска етика, която позволява на Британия да владѣе обширни задокоеански земи съ неанглийско население само за това, защото тѣ били необходими за свободното ѝ търговско развитие и за господствуването ѝ надъ моретата.

Тезата на Англия и Франция е: тѣ се решаватъ да правятъ върховни жертви, за да предпазятъ отъ германското (за италианското още не се говори) нападение, което имало опасностъ да си шестува на изтокъ, на югъ, а после може би и на западъ и да налага властта си, унищожавайки независимостта и свободата на малкитъ държави.

Прочее, тѣ влѣзоха въ тая война като борци не за свои интереси, а за защита интереситъ на малкитъ народи въ Европа.

Въ сжщностъ, обаче, чии интереси тѣ обявиха че защитаватъ? Интереситъ на ония ли малки народи, които наистина иматъ нужда отъ защита?

Въ Европа има малки държави, които прекараха страшни години — въ мизерия и въ страдания отъ национално и стопанско естество — не отъ друго, а поради това, че тѣ бѣха разпокъсани най-жестоко отъ наложенитъ тъкмо отъ Англия и Франция договори за миръ презъ 1919 год. Тия държави, тѣ не сж много, не можеха да бждатъ елементъ на тоя несправедливъ миръ. Тѣ, като слаби, не мо-

жеха да възстанат срещу него, но не бяха и не можеха да бждат негови приятели. Първото условие за привличането им към европейско мирно и приятелско международно съжителство бѣ — да се възстановят тия държави въ националния им интегритетъ. Това бѣ и разумно, и понятно дори и за най-слабо просвѣтенитѣ англичани и французи въ международнитѣ правни и чисто морални въпроси. Но закрила, собствено обещания за закрила, получиха не тия най-много нуждаещи се отъ закрила народи, въ името на една международна справедливостъ и на единъ истински миръ въ Европа, а народи, които дължеха да отстъпятъ отъ несправедливо даденитѣ имъ следъ свѣтовната война земи, което е доказателство, че Англия и Франция при тоя вече развиващъ се воененъ конфликтъ се грижатъ, ангажирайки се въ него, не за малкитѣ, не за онеправданитѣ, а за собствениѣ си интереси.

Така, морално поставенъ въпросътъ, въ неговитѣ международни рамки, не може да подкрепи английското оправдание на предприетитѣ военни действия.

Тукъ имаме борба на голѣми английски и френски, отъ една страна, и германски отъ друга страна, интереси.

Ако Англия и Франция искрено смѣтатъ да воюватъ за установяване на справедливостъ и национална независимостъ за всички въ Европа, сигурно ще приематъ въоръжениятъ конфликтъ да спре и ще подадатъ ръка за едно общо уреждане по миренъ начинъ на националнитѣ въпроси, като сами помогнатъ да се премахнатъ останалитѣ въ наследство отъ парижкитѣ договори несправедливости спрѣмо бившитѣ победени. Защото, направи ли се това, веднага ще се явятъ условията за едно международно съжителство при по-голѣмо довѣрие, при по-голѣма искренностъ въ отношениата между народитѣ и не ще има нужда едни държави да гарантиратъ други държави срещу евентуални посягательства на независимостъта имъ.

Но това сж моралнитѣ въпроси свързани съ избухването на тая война, по които най-добре и правилно ще отсжди историята.

Днесъ ние сме изправени предъ самия ужасъ на войната и най-малкото нѣщо, което има да правимъ, е — да бждемъ въ защита на националнитѣ си интереси преди всичко, като се стараемъ да анализираме правилно, безъ политически увлѣчения, които биха ни отнели яснотата на перспективата, събитията, така бърже развиващи се по-далече и по-близо до насъ.

Днесъ имаме две голѣми неизвестни величини въ кипящия международенъ животъ въ Европа, които правятъ много трудни, почти невъзможни по-далечнитѣ предвиждания. Това сж: Съветска Русия и Италия.

Докато картитѣ на Германия, Англия и Франция сж открити, тия на Русия и на Италия оставатъ все пакъ, колкото и да знаемъ че сж днесъ приятелски настроени къмъ Германия, известна загадка.

Преди всичко Съветска Русия вече се намѣси въоръжено въ европейския конфликтъ и това тя направи доста неочаквано и следъ единъ крайно остъръ завој въ своитѣ позиции по европейскитѣ работи. Заемането на половината Полша отъ съветски войски може да е било уговорено между Берлинъ и Москва като едно действие отъ ограниченъ характеръ, но дали това не показва, че между Германия и Русия има и воененъ съюзъ съ по-широкъ обсегъ и за по-дълго време? Това е въпросътъ, на който днесъ още не може да се отговори и който прави съветската намѣса въ европейскитѣ работи наистина загадъчна. После, Съветска Русия заяви, че не ще си пари ржцетъ зарадъ никого въ Европа, а че ще иска да яде кестени вече отъ друго извадени, и не само го заяви, но и извърши нѣщо подобно — почти безъ жертви взе грамадни пространства отъ Полша.

Русия въ два часа се обърна отъ едната страна и отиде къмъ другата. Не може ли да се очаква, че единъ денъ може пакъ да се обърне на трета нѣкоя страна, пакъ

за да хапне печени кестени извадени отъ жаравата отъ други? Толкова по-вече, че Съветска Русия е еднакво далечна по политическо устройство и отъ демократическитѣ, и отъ авторитарнитѣ държави.

Така се запитватъ днесъ мнозина въ всички столици на Европа. †

Другата загадка иде отъ къмъ Римъ. До избухването на войната никой не допускаше, че Италия, която отъ толкова дълго време бѣше се съвсемъ тѣсно свързала съ Германия и бѣше дошла дори до едно почти сливане на военнитѣ си сили съ германскитѣ, при едѣа европейска война съ участието на Германия не ще вземе участие и тя въ войната. Ето вече месецъ откато Германия се бие и нито единъ италиански войникъ не се вдигна да прави общо дѣло съ германцитѣ. Наистина, самъ Хитлеръ, при започване на военнитѣ действия каза, че не смѣта, че ще има нужда, поне на първо време, отъ италианската военна помощ, но дори и това негово заявление не можа да пресече интереса на свѣта за узнаване на истинскитѣ причини за тая италианска ненамѣса. Дали въ „осѣта“ не се е появила нѣкаква пукнатина? Или това е едно тактично държане, единъ предварително уговоренъ планъ?

„Осѣта“ Римъ — Берлинъ бѣ създадена при обстоятелства, различни отъ сегашнитѣ и най-малко безъ да се предполага едно съюзяване съ Съветска Русия. Нѣщо повече: бойното кръщение на осѣта се доби въ Испания тъкмо въ бой съ болшевишки сили. Днесъ, задружитѣ действия на Германия съ Съветска Русия, и може би военнитѣ имъ спогодби, нѣма ли да внесатъ нѣкакъвъ новъ елементъ въ тая осъ?

Тѣзи сж въпроситѣ, които най-често се задаватъ, разбира се въ срѣдитѣ въ демократическитѣ държави, които искатъ да намѣрятъ за свое задоволство или може би за вдъхване на куражъ у народитѣ си и всѣване на смутъ въ неутралнитѣ срѣди и дори ако може всрѣдъ народитѣ отъ осѣта, слаби мѣста въ позициитѣ на Германия и на приятелитѣ ѝ.

Приема се като неподлежащо на съмнение, че Италия, въ този първи периодъ отъ войната не е желала да се намѣсва, за да не разширява конфликта, понеже, ако би се намѣсила, незащитена отъ линии подобни на „Зигфридъ“ или „Мажино“ би била лесно уязвима главно по море и би открила нови фронтове, което значи нови рискове. А, освенъ това, една нейна намѣса почти веднага би предизвикала раздвижване на Балканитѣ, дето сега наистина се пазятъ неутралитетъ, но дето при една война и на тоя полуостровъ биха се появили доста изненади. Но главно въздържането на Италия е въ връзка съ намѣрението на Германия да ликвидира съ Полския въпросъ, като се постарее веднага следъ това да предизвика една конференция за общо уреждане на другитѣ европейски въпроси. Нѣщо, което Германия чрезъ сътрудницата си Италия вече направи, но което не даде до тоя часъ резултатъ и кой знае дали ще даде, тъй като Англия и Франция, бидейки почти сигурни, че ще иматъ и подкрепата на С. Щати, сж неотстъпчиви и сж се заловили здравата за изкарване на една дълга борба.

На западния фронтъ, дето френски и английски войници сж се сврѣли като къртици въ бетоннитѣ укрепления на линията „Мажино“ срещу сжщо така защитенитѣ и сврѣни въ подобни укрепления на линията „Зигфридъ“ германски войници, наистина почти нѣма истински боеве, но това е не толкова затуй, защото тия противници не смѣтатъ да влѣзатъ въ бой, а защото Англия и Франция очакватъ още пристигане на колониални войници; още вършатъ военнитѣ разузнавателни и подготвителни действия и изчакватъ да видятъ на кжде ще наклонятъ С. Щати и какъ ще се изрази събудения у Съв. Русия интересъ и стремежъ къмъ Балканитѣ и проходите на Черно и Мраморно морета.

Въ това отношение пребиваването на турския м-ръ на външнитѣ работи Сарачооглу въ Москва е отъ извънредна важностъ.

Две панахиди

1. За Михаилъ Чаковъ

По случай годишнината отъ смъртта на дългогодишния борецъ за свободата на Македония, войводата Мих. Чаковъ, на 17 септемврий т. г. на гроба му се отслужи панахида. На панахидата присъствуваха много негови почитатели и другари илинденци. Представено бѣ и ръководното тѣло на Илинденската организация.

Покойниятъ Чаковъ посвети цѣлия си животъ на освободителното дѣло. Той бѣ безкористенъ и смѣлъ борецъ. Помина се въ голѣма бѣднотия, голѣма оскъдица.

Заслугитѣ му като четникъ и войвода сж голѣми и още недостатъчно добре оценени, а по друга трѣбва да е сждбата на подобни труженици.

Богъ да прости достойнитѣ борци за народна свобода. Вѣчна слава!

2. За Тодоръ Станковъ

Семейството на покойния Тодоръ Станковъ отслужи панахида въ черквата „Св. Параскева“ на 17. т. м. въ 10 ч. сутринята по случай годишнината отъ смъртта му.

Присъствуваха много негови почитатели и негови другари илинденци. Отъ страна на Илинденската организация председателя на Р. тѣло поднесе съболезнования на опечаленото семейство.

Покойниятъ Т. Станковъ бѣ единъ отъ заслужилитѣ синове на Македония. Той бѣ деенъ членъ на Илинденската организация и редъ години секретаръ на ръководното ѣ тѣло.

Загина следъ дългогодишни страдания.

Новъ стилъ	Ст. стилъ	Исторически календаръ за м. септемврий	Годината на събитието
1	19	България обяви война на Ромъния	1916
1	19	Коне Самарджиевъ отвори първата българска книжарница въ Солунъ	1883
2	20	Ц. Симеонъ разби византиецитѣ при Ахелое	917
3	21	Въ София бѣше обѣсенъ самоков. митрополитъ Симеонъ, обвиненъ въ връзки съ австрийскитѣ войски, нахлули въ Турция	1736
4	22	Илинденскитѣ възстаници водиха сражение 24 часа при върха Песякъ (Кичевско)	1903
5	23	Съединенитѣ чети на Саевъ, Лефтеровъ и Дончо водиха упорито сражение съ турски аскеръ при с. Тросково (Г. Джумайско)	1902
6	24	Константинъ, синъ на видинския български царъ Страцимиръ, вдигна възстание противъ турцитѣ	1422
7	25	Уилямъ Гладстонъ обнародва бележ. си книга: „Бълг. ужаси и Източния въпросъ“	1876
8	26	Трагично загина въ с. Корнишоръ (Ен. Вардарско) войвода Кръстьо Асѣновъ отъ Сливенъ, внукъ на славния Хаджи Димитъръ	1903
9	27	Среща на ц. Симеонъ и визант. императоръ Романъ Лакапинъ предъ вратитѣ на Цариградъ	923
10	28	Атентатъ въ гр. Дойранъ и масово избиване на българи	1912
11	29	Югославия възприе договора за малцинствата	1919
12	30	Освещение на храма-памятникъ „Св. Александъръ Невски“ въ София	1921
13	1	Въ Велесъ се основа читалище „Просвѣщение“	1871
14	2	Почина въ Прилѣпъ Царъ Самуилъ	1014
14	2	Сжщо и Царица Елеонора	1917
15	3	Убитъ войвода Никола Дечевъ въ сражение съ турц. при с. Луково (Кратовско)	1903
15	3	Почина въ Пловдивъ митрополитъ Натанаилъ	1908
16	4	Гръцкия Църковенъ Съборъ при патриаршията въ Цариградъ обяви българския народъ за схизматиченъ	1872
17	5	България мобилизира 350,000 войници противъ Турция	1912
18	6	Стана Съединението на кн. България и И. Румелия	1885
18	6	България обяви война на Сърбия	1915
19	7	Афера въ с. Дѣдино (Радовишко): арестувани 120 души, изтезавани 127, осждени на смъртъ 23, умрѣли въ затвора 6 души	1898
20	8	Въ Тулча се избра централна епарх. община за грижи по черк.-училищното дѣло	1860
21	9	Въ Браила почна да излиза „Дунавска Зора“, редакт. отъ Д. П. Войниковъ	1867
22	10	Обща мобилизация въ България за война противъ Съглашението	1915
23	11	Разкрито бѣше Демиръ-Хисарското (Битолско) съзаклятие за възстание	1880
24	12	Въ пл. Плавица (Кратовско) четитѣ на Сл. Ковачевъ и Ат. Бабата водиха 14-часова борба: 90 четиници срещу 1500 души аскеръ	1903
25	13	Въ Солунъ се състоя I конгресъ на българ. конституц. клубове въ Турция	1908
26	14	Скопјани окончателно изхвърлиха името на гръцкия патриархъ	1899
27	15	Почина проф. Дим. Матовъ отъ Велесъ	1896
28	16	Въ Ст. Загора Ст. Стамболовъ повдигна възстание	1875
29	17	Лордъ Ландсдоунъ прави предл. на В. Сили за ефикасни реформи въ Македония	1903
29	17	Въ Солунъ се подписа примирие между България и Съглашението	1918
30	18	Свиждане на австр. императоръ Францъ Иосифъ и руски императоръ Николай II въ Мюрсшегъ — и спогодба по Македонския въпросъ	1903

Умоляватъ се г. г. абонатитѣ на сп. „Илюстрация Илин-
денъ“ да внасятъ абонамента по пощенска чекова смѣтка
№ 5221, като същевременно съобщаватъ въ Ржков. тѣло
за какво се отнася сумата.

Отъ Ржков. Тѣло на Илинденската организация.